

Svmma Juris Canonici

Comprehensa Tribus Partibus In Qva Distincte Et Svccincte Explicantur,
quæ ad personas, negotia, & iudicia Ecclesiastica ex Canonum præscripto,
pertinent

Sive Antinomia Ivris Pontificii Et Cæsarei - per CCL. Differentias plurium
Doctorum auctoritate probatas, singulari studio in certas classes reducta,
discussa, & explicata

Strein, Johann

Coloniæ Agrippinæ, 1658

Titvlvs XVI. De pœnis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61864](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61864)

*Omnia dicuntur, resonat clamoribus aether,
Invocat iratos & sibi quibus Deos.*

*Nulla fides tabula: qua non per vota pe-
tuntur?*

*Et lacrymis vidi saepe madaera genus:
Ovid. l. 3. am.*

Sic ille de animæ noxa, & divina of-
fensa parum sollicitus. Aliter ergo dica-
mus: In ludo invenitur 1. lucrandi studium,
& cupiditas, quæ omnium malorum
radix est. 2. voluntas spoliandi
proximum, id est, rapina. 3. Coacer-
vatio mendaciorum, verba obscæna,
otiosa, vana. 4. Blasphemix, & maledicta.
5. corruptio multorum, qui ad

spestandum, & concupiscendum veni-
unt 6. Scandalum bonorum, & innocen-
centium. 7. amissio pretiosi temporis. 8.
pugnæ & rixæ. 9. contemptus prohibi-
tionis S. M. Ecclesiæ. Ita fere Archid. in
c. Episcopus, dist. 35. adde S. Antoninum,
qui Part. 2. tit. 1. c. 23. tot vitia enume-
rat, quot cubi lusorii notis signati sunt.
De eod. agit Azor. III. l. 5. c. 24. & seq.
Jacob. de Grassis Part. 2. l. 3. c. 8. Item Co-
mitolus l. 3. q. 10. ubi ea, quæ de ludis
per Theologos, & Summistas agitare
solent, decem theorematibus comple-
ctitur.

TITVLVS XVI.

De pœnis.

Columnas Reip. duas supplicium, & præmium esse, Solo-
nis effatum est, multo usû, & tempore comprobatum. Bo-
nis hoc experitur, malis illud formidini est. Genera multa
pro noxarum numero: de quo alibi. Nunc quo dissidio le-
ges, & Canones distent, disquirendum,

CCXVI.

DIFFERENTIA I.

*Iure Canonico alie pœna, alie iure civili infliguntur, c. Sicut, d. st. 68. c. Pla-
cuit, D. 18. c. Ad reprimend. de off. ordin. l. Si quis fortè, §. Nunc
genera, cum sequentibus, ff. de pœn. Bartol. 117. Ioann.
Bapt. à S. Blasio 182. Canisius 9.*

I. **D**E hac differentia accuratè De-
cianus l. 2. c. 20. ubi ante omni-
a notat pro nullo crimine quan-
tumvis gravi à Iure Canonico pœnam
sanguinis infligi, c. Inter hac 23. q. 2. c.
Sententiam. Ne clerici, vel monachi. Vbi
Concil. Lateran. præcipit, ne ullus cle-
ricus sententiam sanguinis, aut dicit,
aut pro-

aut proferat, sed de sanguinis vindictam exerceat, aut, ubi exercetur, intersit: nec quisquam clericus literas dicter aut scribat pro vindicta sanguinis destinandas: sed in curiis principum hæc sollicitudo non clericis, sed laicis committatur. Si qui autem peruersis moribus, & flagitiis capitali pœnæ se reos fecerint, curiæ seculari tradentur, c. *Ad falsarior. de crim. falsi, c. Cum non ab homine, de iudic. c. Si quis Sacerdotum* 11. q. 1. depositus curiæ tradatur (clericus inobediens, & insidias episcopo struens) & recipiat, quod iniquè gessit. Non tamen prohibentur ecclesiastici prælati, qui iurisdictionem temporalem habent, de mandare alicui cognitionem & executionem causarum criminalium, ut supra dix. tit. de iudiciis, differ. CXLVIII. V. Sotum l. 5. de iust. q. 1. art. 4.

II. Pœnæ autem, quibus Ecclesiæ ex sacrorum Canonum præscripto utitur, sunt istæ. Primò Degradatio & traditio Curiæ seculari, de qua paulò antè. Secundò detrusio in monasterium cum degradatione, vel sine illa, c. *Si episcopus*, D. 50. Tertio depositio simplex, c. *Si quis viduam, ead. dist.* Quarto suspensio à divinis, c. *Si mala fama* 2. q. 5. c. *Nullus*, c. *Presbyter*, dist. 32. Quintò Excommunicatio, de qua to. tit. de sentent. excommunic. c. *Si qua amodo*, dist. 81. Septimò suspensio ad tempus, c. *Presbyter*, dist. 82. c. *Placuit* 12. Octavò privatio officii temporalis tantum, c. *Si quis de ordine* 7. q. 1. c. *Cum in cunctis*, de elect. Nonè privatio communionis tantum, c. *Ante omnia*, dist. 35. c. *Nullus*, dist. 57. Decimò Pœnitentia, to. tit. de pœn. & remiss. Undecimò Carcer, sive temporalis, sive perpe-

tuus, c. *quampv̄ de pœn. in 8. c. Novimus*, de verb. signific. Duodecimò traditio curiæ ad servitium cum perpetua infamia, c. *Statuimus* 11. q. 1. Ita fere *Desianus*: Ad denda est pœna verberum, quæ factis Canonibus recepta, nunc parum usitata est, ut *Lopez de Salzedo* notat in c. 135. *Pract. Bern. Diaz*. Denique relegatio ad triremes in Italia potissimum nota & frequentata, quamvis non sit clericis propria, sed quasi adventitia.

III. Quod civile jus attinet, apud Romanos olim octo pœnarum genera erant, damnum, exilium, vincula, verbera, talio ignominia, servitus, & mors. *Innoc. in c. Qualiter, & quando. Felinus ibid. num. 23. de accus.* Alii septem genera numerant, quæ in ulu sunt, tria capitalia, & quatuor non capitalia. Inter capitales est mors, metalli, & deportatio. Non capitales, relegatio, infamia, dignitatis amissio, verberatio, seu fustigatio. De quibus v. *qua dix. in Part. 3. Summa Iuris Canon. tit. ult. de pœnis. Isidorus l. 5. Orig. c. 27. Tholos. l. 31. c. 3. Azor. l. 9. Summ. §. 47. lal. Clarum §. fin. q. 67. Wesenbec. l. 48. ff. tit. 19. Andr. Gail. l. 2. de pace publ. c. 11. Ad. Contzen l. 5. Politis. c. 10. Pract. Ferrar. Moscon. de maieft. Eccles. Part. 2. c. 5. §. Pœnarum genera. Ioann. Stephani Tract. de Pontif. potestate coactiva, c. ult. Roderic. Tomo 4. quest. regular. Tit. 28. c. 1. & seq. Boërius Part. 11. decis. 254. n. 3. & seq. remittens ad Baldum, & Iacobum de bello visu, & Ioannem de Montelon.*

* * *

CCXVII. DIF-

Jus Canonicum magis animum punit, quàm ius civile, regulariter loquendo, c. Tres personas, jun. Gloss. l. Vulgaris, §. Qui furti, ff. de furt. Decianus l. 2. c. 19. n. 20.

I. AD hoc probandum sufficit finium diversitas in Jure civili. & Canonico. Hoc enim spiritualia; illud temporalia attendit, c. Facta sunt, dist. 4. c. Quoniam idem, dist. 10. sed Decianus in particulari declarat. Secundum jus civile intrans domum alicujus ut furetur, & non furatur, non dicitur fur, l. Vulgaris, §. Qui furti, ff. de furt. At secundum Jus Canonicum intransper ostium eo animo, ut furetur, licet nihil avertat, dicitur fur, & latro, c. Tres personas 23. q. 4. Qui locus tamen imperitiosus videri posset, nisi Glossa auctoritate fulciretur. Nam s. Augustinus ibi cum Christo de malis praelatis loquitur, quos furibus, latronibus, & mercenariis comparat. Unde sumpta occasione infert Glossa secundum Canones hoc ipso est aliquis fur, quod non intrat per ostium ut hinc, & de pœnit. dist. 1. c. Si propterea, & c. seq. secundum leges non est statim fur, licet clam intraverit furandi causâ, l. Vulgaris, & c. Igitur Canones furti & adulterii reos pronunciant illos, qui solo corde seu desiderio alterius rem vel uxorem attingunt. Quam Christi doctrinam omnis Theologorum schola sequitur, adeoque Ecclesia; non ideo tamen, ut fures &

adulteros pœnis corporalibus, sed spiritualibus castigat, in foro animæ ad salutarem emendationem. Quod ponderans alciatus in c. Quod sedem, de off. ordin. Juris Canonici pœnas non fieri in ultionem delicti pronunciat, sed ideo imponi, ut delinquens pœniteat, & animam suam salvet. Ex quo sequitur ejusmodi pœnas non esse capitales, quemadmodum Bart. annotavit in l. 2. de publi. iudic.

II. Pœnae autem legibus constituta vindictam intendunt, externa opera per se respiciunt, animi propositum per accidens, quatenus foras emicans facti malitiam auget. Quid enim obest conatus, si injuria nullum habuit effectum? l. 1. ff. Quod quisque iuris, l. Cogitatione 18. ff. de pœn. l. 14. ff. ad l. Cornel. de Sicariis. In Canonibus quidem non uno loco legitur, intentionem, cogitationem, animum puniti, juxta illud. *Huius peccandi sola voluntas*; sensus tamen animi est, de occultis quemquam puniti, sed tunc demum, cum animi propositum in facto ipso conspicitur. Si qua igitur hic inter Jus sacrum, & profanum dissonantia cernitur, in modo potius, quàm substantia existit.

DIFFERENTIA 3.

Delinquens iure civili sortitur forum loci, in quo deliquit, non obstante aliquo privilegio. Auth. Qua in provincia, C. Vbi de crimine agi oportet. At iure Canonico minor quidem sortitur forum delicti, sed maior (puta archiepiscopus) in gravioribus à solo Papa iudicatur, c. n. de raptor. jun. Glo.

Decianus l. 2. c. 22. n. 13.

I. Concilii Meldensis in *co. cit.* decretum est, ut raptores, ac prædatores ab illius loci, in quo delinquant, prælato excommunicentur, & ibidem dignè satisfaciant. Rationem *Glossa* assignat, quia ibi crimen puniri debet, ubi quis deliquit, & ratione delicti sortitur quis forū, *c. l. 3. q. 6. c. Placuit 6. q. 3. c. Postulasti, de foro comp. Auth. Qua in provincia, C. Vbi de crim. agi oportet.* Nec verū est, quod aliqui dicunt, ibi conveniendos, causam verò à proprio iudice terminandam esse: sed Iudex loci delicti potest clericum condemnare, sententia tamen executioni mandabitur per episcopum proprium, *c. Postulasti, de foro comp.* nisi velit iudici illius deferre, vel remittere ad illum condemnandum, sicuti dicitur de metropolitano, qui potest absolvere excommunicatum à suo episcopo, nisi velit illi deferre, *c. Per tuas, de sent. excomm.* nec dicitur terre sententiam in alienum subditum, sed in suum ratione criminis. Tamen si crimen facile fuerit, potest de illo cognoscere suus Iudex; si verò grave fuerit crimen, remittetur ad locum delicti, *t. de fertorem, ff. de re milit.*

II. Ab hac tamen generalitate exci-
Antinomia.

pitur quilibet superior, qui ubicunque crimen committit, non potest iudicari nisi à Papa, si agatur ad depositionem. Quod si crimen tale est, quod non inducit depositionem, *Hugo* dicit iudicari posse à suo majori, & non ab inferiori, si crimen committat in sua parochia. Sed si Archiepiscopus committat tale crimen in parochia alterius archiepiscopi, vel episcopi suffraganei alterius episcopi, posse tunc iudicari ab archiepiscopo, vel episcopo idē *Hugo* existimat, *argum. c. Duo, dist. 96. ubi S. Ambrosius* ratione criminis commissi, in sua parochia excommunicavit Imperatorem, quod aliàs non liceret. *Ita Glossa*, sed *Barbosa* notat, tunc remittendum esse ad locum delicti reum, quando id pars læsa exigit: aliàs si accusator prosequi velit causam in loco, in quo reperitur vagabundus, admittendam esse accusationem remissionis curā omisā. *V. Covarr. l. practic. qq. c. II. Iul. Clar. §. fin. q. 38. Azevedo, l. I. n. 24. tit. 16. Bern. Diaz in pract. crim. c. 9. in addit. lit. D. Piafec. part. II. c. 4. n. 25. Silvest. v.*

*Confessor, §. I. n. II. Armilla
v. Forus, n. 2.*

Hh

CCXIX. DIF-

Iure civili quodcumque crimen capitale ad evitandam poenam transactione finitur: l. Transigere, C. de transact. secus iure Canonico, tit. de Simon. & l. q. i. per tot. Decianus l. 2. c.

22. n. 32.

I. **T**Ransactio est conventio, l. *Cum mota*, C. de transact. de re dubia, & lite pendente, l. 1. ff. de transact. non gratuita facta, l. 3. C. de repud. bared. Res igitur, quæ in transactionem veniunt, sunt lites indecisæ, & res dubiæ, vel quæ pro dubiis habentur, motæ, aut movendæ, l. 2. C. de transact. dubius litis eventus donec res iudicata sequatur, l. *Quod debetur*, ff. de pecul. l. 1. ff. de re iud. De omni crimine, pro quo mortis poena constituta est, transactio permittitur, l. *Transigere* 18. C. hoc tit. & l. *fin. ff. de procur.* Licet enim cuique quomodocumque sanguinem suum, & vitam redimere, l. *fin. C. de iud. l. 1. de in, qui mort. sibi consc.* absque præiudicio tamen reip. & publicorum iudiciorum. Excipitur adulterii crimen, vel quia olim poena mortis non puniebatur, vel quia periculum est, ne maritus lenocinii famâ se commaculet, V. *suprà different. XXXIX.*

II. Hæc legum indulgentia est honestati & bonis moribus consona, quam ideo sacri Canones minimè arguunt, sed eam, quæ de rebus spiritualibus fieret, transactionem interveniente aliquo temporali prohibent, c. *Constitutum*, c.

Super eo, c. Præterea, de transact. ut immoderate cupiditati & Simonæ aditus præcludatur. Gratuita tamen, & amicabile compositio de beneficio ecclesiastico permittitur, c. *Super eo, hoc tit.* quod observatu dignum est, quia per sæpe occurrit. Aliàs transigi super re sacra & litigiosa non potest, nam res sacræ ut possideantur, aliquo dato, retento, vel promisso speciem præ se fert Simonæ. Gratuitæ autem, & amicæ compositioni sacri Canones non obstant, De matrimonio quoque non licet transigere c. *fin. hoc tit.* nam si legitime semel contractum est, nunquam dissolvi potest: si verò illegitime, seu contra sacrorum Canonum præscriptum, reconciliari partium compositione nequit, c. *Non debet, de consang. & affin.* remissio offensæ tamen, & reconciliatio non prohibetur. Az. Alex. Panorm. Angel. Silv. in v. *Transactio*, Tholos. l. 28. c. 2. Alciat. in tit. de transact. Gaill. l. 2. obs. 70. Sanchez l. 10. de matrim. disp. 6. Esobar in Theol. mor. Tract. 6. Exam. 2. c. 4.

Et præ aliis multis Prosper Farinat. Part. 4. q. 142. n. 70. & seq.

CCXX.

DIFFERENTIA 5.

Secundùm leges pœna pecuniaria ab Ecclesia infligi potest, quod Canones non permittunt, c. Quamquam, d. st. 23. c. Diligenti, de arb. c. Suam, de pœn. Bartol. 69.

I. Infligi non rarò pœnam, seu multam pecuniariam legum civilium præscripto, & auctoritate extra controversiam est, vel *Vlpiano teste, l. 131. ff. de verb. signif.* Pœna generale nomen est, omnium delictorum coercitio, multa specialis peccati. Hujus adversio hodie pecuniaria est: pœna autem non tantùm pecuniaria, verùm capitæ, & existimationis irrogari solet. Et multa quidè ex arbitrio venit illius, qui multam dicit; Pœna non irrogatur, nisi quæ lege, vel alio jure specialiter huic delicto imposita est. Imò multa ibi dicitur, ubi specialis pœna non est imposita. *Item l. 1. ff. de pœn. prætoris, & præsidibus mandatur, ut egentibus, qui eo nomine pecuniariam pœnam eludunt, coercitionem extraordinariam inducant. At Curatori Reip. qui Græco vocabulo Logista vocatur, jus multandi adimitur. l. 3. c. de modo multar.*

II. Canones quòd attinet, si *Bartolus* hujus differentie Auctor, omnino prohibitam ab illis pecuniariam multam existimat à vero aberrat, quia extremis inhærens, ea, quorum executio, ut culpâ, & reprehensione vacet, cautionem & moderationem exigunt, absolutè & simpliciter prohiberi censet. Non convenit

indiscriminarim, & absque delectu pro quolibet excessu, aut sententia judiciali pecuniariam multam à Prælati & majoribus exigere, ne ad peccandum occasio præbeatur ditioribus, quibus pecuniæ carentia minùs onerosa est: idque volunt Canones, quorum auctoritate *Bartoli* sententia nititur. Præsertim c. vi *Clericorum, de vi, & honest. cler.* ubi annum censum à concubinariis aliquando exactum esse insinuat, quod procul dubio netarium & execrabile, adeoque in prædicto cap. prohibitum est. *V. Barbof. ibid. & quos allegat DD.*

III. Nihilominus in pœnam præsentium delictorum, & imminentium ac futurorum fugam, vel statuto, vel sententiâ ab ecclesiastico Judice multa, seu pecuniaria pœna constitui potest. *Felinus, Hostiens. Cardinal. & alii apud Covarr. l. 2. Variar. c. 9 n. 9.* Illam pecuniam verò tum *DD.* tum maximè *Conc. Trid. Sess. 25. c. 14. de reform.* non Camera vel ærario Episcopi inferendam, sed piis locis applicandam esse statuunt, ita ut nec minima pars mercedis loco ad Vicarium episcopi deriveretur. Convenit enim vero Ecclesiæ præsidet non ab avaritia tantùm, sed etiam umbrâ illius puras ad Deum manus extendere. Sicubi

H h 2: tamen

tamen non fictâ & simulatâ inopiâ Episcopus laboraret, pecuniâ statuto, vel tententia à reis exhibitâ ac persolutâ uti non prohibentur, dummodo scandalû, & sordidâ cupiditatis procul suspicio sit. *Silvest. v. Pena, num. 25. Armilla eod. n. 3. Bern. Diaz in pract. crim. c. 144. Ignat. Lopez. ibid. Piasec. in Praxi episc. part. II. c. 2. n. 9. §. Illa autem. Zerola part. I. v. Pena, in 6. allegans sacra Congreg. decisionem. Ce-*

varr. l. 7. Var. 6. 9. num. 9. & seq. Emman. Rodericus Tom. IV. Quæstion. regular. Tit. 28. c. 6. n. 22. Sanchez. de matrim. l. 8. disp. 14. num. I. ubi addit, episcopos, cum in voto dispensant, multam imponere posse per modum partialis cujusdam dispensationis commutationi admixtâ. Item, quando in aliqua lege superioris ex commissione dispensat, quod à quibusdam non approbatur.

CCXXI.

DIFFERENTIA 6.

Peccans contra naturam secundum Canones punitur citra penam mortis, c. Clerici, de excess. prælat. c. Flagitia 32. q. 7. secundum leges autem capite plectitur, l. cum vir nubit in feminam, C. Ad l. Iul. de adult. Auth.

Vt non luxur. con. nat. §. Præcipimus, Bartol. 92. Ioann. Bapt. à S. Blasio 119.

I PECCATUM contra naturam est omnino auctus luxuriæ, qui humanam generationem impedit, vel quo pervertitur ordo, quem pro concipiendo foetu natura ordinavit. *Summistæ in v. Luxuria. Quatuor species plerique agnoscunt, immunditiam, innaturalem concubendi modum, Sodomiam, & bestialitatem. De quibus v. Filiuc. tract. 30. c. 8. Bartolus hic, & Ioann. Bapt. à S. Blasio de Sodomia præcipuè loquuntur.*

De illâ Concil. Lateran. sub Alexandro III. relat. in c. Clerici, de excess. prælat. ita statuit: Quicumque illâ inecontinentiâ, quæ contra naturam est, propter quam ira Dei venit in filios diffidentia, & quinque civitates igne consumpsit, deprehensi fuerint laborare, si clerici fuerint, deijciantur à clero, vel ad agendam præ-

nitentiam in monasterium detrudantur: si laici, excommunicationi subdantur, & à cœtu fidelium fiant penitus alieni. De eodem crimine Pius V. Anno 1568. Constitutionem edidit, cujus initium est, Horrendum, quâ decernit, omnes, & quoscunque presbyteros, & alios clericos sæculares, & regulares, cujuscunque gradus & dignitatis tam dirum nefas (Sodomia) exercentes omni privilegio clericali, omniq; officio, dignitate, & beneficio privandos esse, ita ut per Judicem ecclesiasticum degradati, potestati statim sæculari tradantur. Super ista constitutione Nav. in Manuali c. 27. n. 249. plura notat, quemadmodum Diana quoque puta primò non esse usum receptam, nec in foro conscientia obligare. Secundò, non concernere laicos.

Tertiò,

Tertio, eum, qui non nisi bis aut ter exercuit actum Sodomie non incurtere pœnas illius: quod bene refellitur in c. 90. *pract. crim. Ignat. Lopez.* Quarto, clericum, qui bestialitatem committit, non peccare contra illam. Quinto, ante sententiam Judicis declaratoriam non incurri prædictas pœnas in foro conscientie. Denique clericum Sodomitam, si contritus sit, etiam retento beneficio, officio ex dignitate absolvendum esse.

II. Quod autem prædictum scelus per Canones supplicio mortis non afficiatur, non est indulgentie aut conniventie tribuendum, sed quia id genus pœnæ ab instituto, & motibus Ecclesie alienum est, ut superius in *differentia CCXVI. exposuimus.*

III. Legum igitur suspicienda severitas est in c. & *Auth. citata*, ubi Imp. Constantinus & Constans jubent *insurgere leges, armari iura gladio auctore*, ut exquisitis pœnis subdantur infames. Ex quo DD. colligunt, pœnâ mortis afficiendos esse Sodomitas, tam agentem, quam patientem. *lul. Clarus l. 5. §. Sodomia, n. 4. text. in l. Cum vir nubit in famam, c. de adult.* Et est communis conclusio, juxta *Socin. Gomefium & alios.* Notandum verò, quamvis prædictus textus videatur imponere pœnam gladii, seu decapitationis, consuetudo tamen obtinuit, ut Sodomitæ igne comburantur. *Angel. in di. l. Cum vir nubit, & c. Afflictus in part. 3. constit. regni. Damhoud. in pract. crim. c. 96. n. 12. receptissimam consuetudinem vocans.*

IV. Addit *Clarus* insuper dominium

honorum suorum, quæ tempore commissi criminis possidet, ipso jure perdere secundum *Gloss. in c. Cum secundum, v. Natura contrarietas, de heret. in 6.* quam communiter approbari à DD. *Bermon. air de concub. pag. 123. quamvis ubique non videatur usu receptum. V. Menoch. casu 286. n. 9.* Præter hæc propter Sodomie flagitium matrimonii societas tollitur, & thori separatio inducitur, c. *Omnes causationes 32. q. 7.* Ubi *Glossa* propter opus Sodomiticum maritus dimitti potest, ut infra c. *Adulterii malum.* Nam Sodomitica malitia adulterii crimen vincit, & blasphemie æquiparatur æqualis pœnæ consortio. *Decianus l. 6. c. 3. n. 3.* Et hanc opinionem magis communem vocat *Abb. in c. Maritus, de adult. quem refert practica Conradi pag. 374. n. 4. Barb. consil. 64. num. 8. l. 1. Ignat. Lopez in pract. crim. c. 90.*

V. Quod verò affectum, & conatum attinet non consummato externo opere, non una omnium opinio est. Atrocitas sceleris etiam non perfecti idem mereri supplicium videtur; sed quia interna minus nota sunt, & noxam cum damno effectus completus auget, fere obtinuit, ut mitiori pœnâ castigentur, qui conatu animi sceleratum prodiderunt. *Clarus loc. cit. n. 8. Afflictus in const. Asperitatem, tit. de adult. Menoch. de arbitr. casu 360. n. 60. qui tamen excipit actus proximos ipsi externo operi, propter quod ordinariâ pœnâ plectendi sunt.*

DIFFERENTIA 7.

Pœna incestus & adulterii secundum Canones mors est, c. Relegentes 23. q. 5. at secundum leges adultera non occiditur, sed in monasterium detruditur. Auth. Sed hodie, C. de adul. Bartolus 75.

I. **C**ym cruenta iudicia & supplicia Ecclesiæ moribus ignota sint, ut supra indicavimus, non bene Bartolus incestus, & adulterii pœnam secundum Canones mortem esse dicit: nec Gelasius Papa in prædicto c. Relegentes Ioanni patritio scribens quicquam definit, sed si adulterium morte puniatur (ut leges volunt) non remanere dicit, in quo vindicetur incestus. Cæterum adulterii pœna, quæ sit iure Canonico, facilius dictu est, quàm quæ iure civili sit, quia non eadem semper sancita, sed cum tempore mutavit. Secundum Canones tam masculus quàm fœmina excommunicatur, c. Intelleximus, de adul. insuper fœmina in monasterium detruditur; in quo, si maritus recipere nolit, toto vitæ tempore pœnitentiã agat, c. Gaudemus, eod. Clericus autem propter crimen adulterii deponitur, & similiter monasterio includitur pro totius vitæ exercenda pœnitentiã, c. Lator. 2. q. 7. Quod si hodie fieret, non multi ut alicuius loquitur, in plateis conspicerentur.

II. Legum pœna primùm deportatio fuit, l. 1. ff. de quaestio. Iure Cod. autem pœna mortis, l. Quamvis 30. C. de adul. Quam opinionem communem esse a-

put Iul. Clarus DD. tradunt, hodie secundum Ius Authem. in fœmina propter sexus fragilitatem pœna mitigata est. Nam virgis cæsa in monasterium intruditur, & intra biennium à marito non repetita, habitum induca perpetuò manere cogitur. Auth. Sed hodie, C. de adul. Quod in praxi nunquam vidisse se Clarus testatur, sed quandoque condemnatas in fustigationem, & exilium arbitrarium fuisse. Nunc eò usque variatum est, ut certum supplicii genus nominare arduum sit. Legum severitatem consuetudo sustulit, & tantum non arbitrantium beneplacito permisit. Interim gravissimè Principes peccare Iulius sæpe laudatus ait, qui adulterii gravissimum crimen severissimis legibus non coërcent, & executionem urgent, esse quæ hunc ex illis casibus unum, in quo Resp. Christiana reformatione indiget.

V. Menoch. casu 290. Decianus l. 6.

c. 23. Farinac. Part. 5. q.

141. n. 13.

* * *

CCXXIII.

DIFFERENTIA 8.

Iure Canonico, qui monacham carnaliter cognovit, si clericus est, deponitur, si vero laicus, excommunicatur, c. Si quis episcopus 27. q. 1. c. Si quis Sacerdos 30. q. 1. Iure civili autem laicus capite plectitur: 1. Si quis non dicam, C. de episc. & cler. Bartol. 83. Ioann. Bapt. à S. Blasio 115.

I. **S**extæ Synodi in Trullo sanctio est, *c. Si quis episcopus aut presbyter, aut quicumque alius de clero cum muliere Deo consecrata mœchatus deponatur, laicus verò excommunicetur. Sed non majorem pœnam laico mœcho à Synodo decretam esse, miratur Glossa, cum leges majorem imponant: quasi verò in Ecclesia Christi pœna reperiat, quæ excommunicationem vincat. c. Corruptantur 24. q. 3. damnatio, quam episcopale iudicium facit, pœna est, quæ major in Ecclesia esse nulla potest, c. Auctoritatem 15. q. 6. Excommunicatio gladius est, malos à bonis separans. Quòd si pœnam duplicatam desiderat in c. Si quis Sacerdos 30. q. 1. extat: ubi Sacerdos cum filia spiritu ali fornicatus ab officio depositus jubetur peregrinando duodecim annis pœnitere; postea monasterium ingredi, ibique cunctis diebus vitæ suæ Deo servire. Ergone pœnam publicam, & solennem Sacerdos ager? Concedit Glossa, si absque spe restitutionis depositus sit. V. Ignat. Lopez. Pr. c. crim. c. 85.*

II. Legum rigor Ioviniano Impera-

tori debetur. *Is incitata l. 5. C. de episc. & cler. ita constituit: Si quis non dicam rapere, vel attentare tantum jungendi matrimonii causâ sacratissimas Virgines ausus fuerit, capitali pœnâ feriatur. Carb. in Pract. l. 2. c. 3. Dornsparg. Tr. de except. caus. crim. P. 1. Sect. 2. c. 5. n. 161. & Glossa Gottofredi notat hâc lege puniri etiam conatum, quod minime insolens, si intelligas de eo conatu, qui foris apparet, & effectui proximus est, qualis reperitur in eo, qui pudicitiam pueri, vel puellæ attentat, ubi, cum propter impedimentum extrinsecum consummare flagitium non potest, non minus supplicii reus censetur, quam si omnino perfecisset, ut supra in differentia CCXVII. & latius in Part. 3. Summa Jur. Canon. tit. de pœn. diximus. Exempla v. apud Menoch. casu 36. qui addit pœnâ extraordinariâ perstringi eos, qui animi malitiam qualicumq; externo opere produnt.*

* *
*

CCXXIV. DIE

DIFFERENTIA 9.

Virginem corrumpens iure Canonico in uxorem accipere tenetur, c. 1. de adult. iure civili aliter punitur, §. 2. Institut. de publ. jud. Bait.

124. Ioann. Bapt. à S.

Blasio 140.

I. Quod in c. 22. v. 16. Exodi legitur in c. 1. de adult. translatum est, si seduxerit quis virginem nondum desponsatam, dormieritque cum ea, dotabis eam, & habebit uxorem. Si verò pater virginis dare noluerit, reddet pecuniam juxta modum dotis, quam virgines accipere consueverunt. Nolenti stupratam à se uxorem habere Greg. Papa in c. 2. eod. aliam pœnam statuit, ut nimirum corporaliter castigatus excommunicatusque in monasterium, in quo agat pœnitentiam, derrudatur, de quo nulla sit egrediendi sine præceptione licentia. Glossa in v. Plestendum, notat subintelligi relegationem lege constitutam, vel, si vilis persona fuerit, verberationem, §. 2. Institut. de publ. iudic. si autem stuprum vi intulit, capitis pœnâ puniendum esse, ita in laicis stuprum vindicatur. Farinac. part. 5. q. 147. Sanch. l. 7. d. 14. Clerici eodem vitio inquinati pœna est depositio ex communi DD. opinione apud Iul. Clarum §. Simonia n. 3.

II. Horum temporum praxis nihil à stupratore aliud exigit, quàm ut viria-

tam puellam (modò honesta, & non infamis sit) uxorem accipiat, vel dotem suppeditet. Sic juris rigori derogatum esse Clarus loco citato notat, addens, pro stupro cum vidua commissio (ira Legistæ appellant contra communem Theologorum sensum) nunquam vidisse se aliquem puniri, & in regnis Hispaniæ generali consuetudine abolitam esse ejusmodi pœnam. V. Antonin. part. 2. tit. 2. c. 1. §. 1. Silv. v. Luxuria, n. 5. Molin. disp. 106. Less. c. 10. D. 2. Az. III. l. 5. q. 2. Laym. l. 3. Tract. 3. part. 3. c. 13. n. 3. Vasq. Tr. de restitut. c. 3. Ioann. de la Cruz. in Prac. VII. art. 2. D. 4. Barbosa. inc. Pervenit, de adult. Denique Comit. l. 4. q. 16. ubi ea potissimum explicat, quæ in foro conscientiæ Confessariis prosint pro satisfactione, & compensatione illorum, qui se in hoc genere delicti fecerunt.

* * *

CCXXV.

DIFFERENTIA 10.

Iure Canonico sacrilegus variis penis afficitur, c. Quisquis, & aliis 17. q. 4. jure civili autem capite plectitur: l. Sacrilegii, ff. ad l. Iul. peculatus, & de Sacrilegis. Ioan. Bapt. à S. Blasio 107.

I. Sacrilegium est rei sacræ violatio, & committitur tribus modis in personam, locum, & rem, c. *Quinquies. c. Sacrilegium, c. Omnes, eod.* Inter res sacras primum locum sacramenta obtinent, secundum vasa consecrata, tertium imagines, & reliquæ Sanctorum, quartum vestimenta, denique ordinata in sustentationem ministrorum ecclesiæ. *Silvest. v. Sacrilegium. Less. c. 45. dub. 2. & 3. Ignat. Lopez in pract. crim. c. 91.*

II. Sacrilegii pœna secundum Canones aliquando est excommunicatio ipso jure, quando nimirum sacræ personæ vis inferitur. Cùm verò in rem sacræ committitur, trina monitio præmitti ante excommunicationem debet. Antemonitionem verò excommunicatione minori affectus est, donec satisfaciat, & interdum majori quoque, ut si domus sacræ incendatur, vel alio modo frangatur. Aliquando etiam imponitur pœna pecuniaria, Judicis arbitrio æstimanda, c. *Si quis contumax 17. q. 4. Canis. l. 3. summatit. 16.*

III. Secundum leges pœna sacrilegorum capitalis est, cùm gravis injuria

facta, l. *Sacrilegii, ff. ad l. Iul. peculatus*, sacrilegi capite puniuntur, qui publica sacræ compilaverint: At qui privata sacræ vel ædiculas incustoditas tentaverint, amplius quàm fures, minùs quàm sacrilegi merentur. *Vlpianus* verò in l. *Sacrilegii & eodem*, monet, sacrilegii pœnam pro qualitate, conditione rei, temporis, ætatis, & sexus, severiùs, aut mitiùs concipiendam esse, enumerat quæ varias olim indictas pœnas, aliosque ad bestias damnatos, alios in insulam deportatos, alios ad metalla. Quocirca præter pœnam capitis etiam aliæ locum habent. Eandem opinionem *Iul. Clarus l. 5. §. Sacrilegium, n. 3.* tum aliorum DD. auctoritate, tum pluribus exemplis confirmat. Vnde consequitur, tam jure profano, quàm sacro sacrilegos diversis pœnis affici. *V. Menoch. de arbitr. casu 389. Tholos. l. 33. c. 15. Boërium decis. 254. Diaz in pract. c. 81. Zerola*

part. 2. v. Sacrilegium.

* *

DIFFERENTIA II.

Incendiariorum alia est poena juris Canonici, alia civilis, c. Si quis domum, de injur. c. Cum devotissimam 12. q. 2. l. Data operâ, C. de his, qui accusare non possunt, Bartol. 78, Ioann. Bapt. à S. Blasio 112.

I. Incendarius proprie dicitur, qui auctoritate propria, incendit civitatem, domum, villam, segetem, &c. ex odio, aut vindicta, c. Pessimam 23. q. ult. c. Cum devotissimam 12. q. 2. Silv. v. Incendarius. Hisce poenæ constitutæ sunt non leves: an autem in hujus ævi usu sint, dubitare licet. In c. Si quis, quod ex poenitentiali sumptum est, legimus. Si quis domum, vel aream cujusquam incendit voluntariè, sublata, & incensa omnia restituat, & tres annos poenitet. *Gloss. in v. Restituat, in quadruplum infra annum, post annum in simplum l. 1. ff. de incend.* Sed si negligentia in simplum: si autem dolo fecerit, secundum leges concremabitur, l. Qui ades, ff. eod. alterius poenæ mentio habetur in c. Devotissimam, quod est s. Gregorii. Si quis manu armatâ usque ad quatuor homines in vicum alterius ad malefaciendum venerit, ille, qui prior est, pro illicita præsumptione componat solidos non-gentos; sequaces verò illius unusquisque solidos 20 si verò incendium fecerint ibidem, novies tantum componant; si prædam verò, in quadruplum restituant, l. 1. legum Longabard. tit. de aggressorib. in vic. fa. leg. 2.

II. Juris civilis mentem, & definitionem adhibitâ distinctione intelligemus. Incendium malitiosum vel extra, vel intra civitatem fit. Si intra civitatem, ubi majoris periculi metus est, incendarius vel capitis, vel ignis concrematione poenam luet secundum l. Cornel. l. Qui dolo, ff. ad l. Corn. De hac poena etiam loquitur lex ult. ff. de incend. ruina & naufrag. Item l. Capitalium, §. Qui ob inimicitias, ff. de poen. dum ait, incendiarium plerumque comburi. Altera igitur poena est, ut vivus comburatur, juxta prædi. l. qui ignem injiciendo testis periculum alius auxit. In judicis ergo positum arbitrio est, utrà consideratis circumstantiis uti poenâ velit. Ad decernendum juvabit populi vox, & illorum, quibus damnum illatum est, postulatio. V. Menoch. de arb. Cas. 390. Decianum l. 6. c. 24. n. 6. & l. 8. c. 5. & seq. Tholos. l. 11. de Rep. c. 21.

* *

CCXXVII.

DIFFERENTIA II.

Iure Canonico pro falsitate multiplex pœna imponitur, c. Ad falsarios. de crim. falsi. Iure civili in homine libero est pœna deportationis, & omnium bonorum publicationis; in seruo ultimum supplicium: l. 1. §. fin. ff. de fals. Ioann. Bapt. à S. Blas. 136.

I. Falsum quatuor modis committitur, scilicet scripto, dicto, facto, & ususcripto, ut si Notarius falsum instrumentum scribat, c. Inter dilectos, de fide instrum. Dicto, ut falsi testes faciunt, l. 1. §. Qui rationibus, ff. ad l. Corn. de fals. Facto, quod monetariis proclive, l. Qui falsam, ff. eod. De niq; usu, ut si falsis probationibus utaris, l. Si falsos, C. de falsis. Az. in summa hoc tit. Armilla v. Falsarius. In presenti de literarum falsificationibus potissimum sermo est.

II. Injuria literarum igitur falsitate illata ex dignitate personarum æstimatur, indeque pœna variatur. In c. Ad falsarios, Innocentius III. anathemati subicit eum, qui per se, vel per alios literas Papæ falsificat, eorumque fautores clericos officii & beneficii privatos post degradationem Curie sæculari tradendos esse decernit, per quam etiam laici, si convicti fuerint, puniuntur. Qui verò sub nomine pontificio falsis literis utitur, id est, per alios impetratis, si clericus fuerit, officii, & beneficii spoliatur: si laicus,

ramdiu maneat excommunicatus, donec competenter satisfaciat: ita tamen, ut in his, & in illis malitia gravius, quam negligentia puniatur. Quod etiam in illis observandum, qui falsas literas impetrant, quibus ad iniqua desideria sua abutuntur.

III. De legum pœnis Glossa in v. Legitimas: Pœna falsi in homine libero est deportatio, & omnium bonorum publicatio: in seruo ultimum supplicium. Sic distinguit ff. Ad l. Corn. de fals. l. 1. & ult. & C. eod. intellige de illis, qui falsificant rescriptum principis: qui verò aliorum literas falsificant, aliter puniuntur, & leuius iuxta c. Ad audientiam. Atque ita puniendi sunt, qui per se, vel per alios vicium falsitatis exercent, ut patet per istam literam, ubi loquitur de illis, qui literis falsis ab alio impetratis utuntur. V. Diaz. in Pract. crimin. c. 118. Silvestr. in v.

Falsarius. Zerola Part. 1. eod. Menochium casu 315. Iul. Clarum l. 5. §. Falsum.

Blasphemis iure Canonico solennis pœnitentia, vel pecuniaria pœna statuitur, c. 2. de maledicis, iure civili mortis supplicium, Novell. Vt non luxur. homines. §. Et quoniam, Canif. 53.

I. Blasphemia Theologis est verbum contumeliosum, seu convitium, quod profertur in Deum, vel Sanctos, attribuendo nimirum, quod illis non convenit, vel quod convenit, negando. *S. Thom. 2. 2. q. 13. Navarr. c. 13. n. 81.*

Legit̃ extendunt ad maledicentiam, & ad homines quoque referri blasphemiam volunt cum *Bartholo in l. Item apud, §. Ait prator, ff. de iniur. de injuria priore modo accepta Gregorii IX. Sanctio est in c. cit. ut, qui contra Deum vel aliquem Sanctorum, maxime B. Virginem blasphemiam protulerit, septem diebus dominicis præ foribus Ecclesie in manifesto existens, ultimò illorum dierum pallium, & calceamenta non habeat, ligatus corrigiâ circa collum, septemque præcedentibus sextis feriis in pane, & aqua jejuret, Ecclesiam nullatenus ingressuros. Insuper quol. prædictorum dierum tres, duos, aut unum pauperem reficiat. Quod si ipsius facultates ad hoc non sufficiunt, in aliam mutetur pœnam: si renuat suscipere, interdicto Ecclesie ingressu, etiam ecclesiasticâ sepulturâ careat. Præterea per temporalem potestatem coactus, si pauper non est 40. solidorum, vel 30. aut 20. pœnâ*

mul&etur, nullo misericordiæ respectu. Sed hæc cum tempore evanuerunt, & blasphemia aliter, atque aliter hîc & alibi castigatur. *V. Silv. v. Blasphemia, n. 8.*

II. Leges quod attinet *Iustinianus Imperator in cit. Novell. secutus* Mosaicam legem *Levit. 24. pœnâ* mortis affici blasphemios jubet. A qua severitate brevi cessatum est, aliis, aliisque modis communi, & quotidianum crimen persequendo. *V. Tholos. l. 33. c. 12. Clarum §. Blasphemia. Boërum Part. 2. q. 301. n. 9. Navarr. c. 13. n. 81. & seq.* Nec idem sacrorum præsulum sentus, aliqui negligunt, vel dissimulant correctionem desperantes: alii monitione, aut redargutione satisfactum putant. Non paucis pecuniaria multa in opratis est, quod in aliis quoque vitiis, erapulâ, detractone, convitiandilibidine, & aliis pii homines vident, & dolent. Sed prævalet impia consuetudo in tantum, ut audientes blasphemias non irâ & indignatione, sed risu excipiant, ut *Ign.*

Lopez. in Pract. crim. c. 114.

annotavit.

* *

CCXXIX.

DIFFERENTIA 14.

Iure Canonico Clericus homicida deponitur, laicus excommunicatur, c. Sicut dignum, de homic. c. de infant. b. jure civiliter punitur, l. Eiusd. ff. adl. Cornel. de Sicar. l. un. C. de his, qui parent. vel liber. occid. Bartol. 121. Ioann. Bapt. à S. Blasio 183.

I. **M**otâ questione de interfecto-ribus Thomæ Cantuar. Archiepiscopi Alexander III. respondit, cum in aliis, rum homicidio præsertim circumstantias facti, personæ, loci, & temporis diligenter attendendas esse. Nam idem excessus magis in uno, quàm in alio puniendus est. Positâ igitur distinctione homicidii voluntarii, & involuntarii, illius pœna hodie secundum leges est capitalis, nec inter nobilem, & plebejâ faciendâ differentia est.

Intelligitur autem de homicidio per dolum commissio juxta mentem DD. qui putantur esse innumerabiles apud Menoch. de arb. casu 324. ac proinde capitulâ civitatû Dignum, pœna non habet locum in illo, qui contra furiosum canem projiciens lapidem nolens, & ignorans occidit hominem: nec qui aliquem pugno percutiens in terram conjecit, si impacto in lapidem capite moriatur: nec qui offendiculum januæ suæ apposuit, ut fures deprehenderet, si illud alicui lapsu suo cerebrum illisit. Denique generaliter ad capitale supplicium malitia deliberata requiritur, ita ut nec lata culpa sufficiat, quia in hoc genere effectuum non æquiparatur dolo. Excipe, nisi statuto diceretur, reum capitis fore, qui

quocunque modo, aut qualitercunque alicui scienter vitam ademerit. Tunc enim dolo, an lata culpâ acciderit, nihil interesse censetur. V. Menoch. loc. cit. n. 14. cui Iason, Salicet. Bellovis. & alii plures consentiunt.

II. Secundum Canones homicidam clericum deponendum, laicum verò excommunicandum esse, docet citatum c. Sicut dignum, de homic. ubi Gloss. notat homicidium committi factò, consilio, mandato, seu præcepto, & defensione, c. Si qui viduam, dist. 50. & c. ult. 23. q. ult. In quocunque istorum casuum, si homicidium commiserit clericus, non solum non debet promoveri, sed in perpetuum debet deponi, & irregularis efficitur, quamvis paganum interfecerit, aut Saracenum, c. Clericum, dist. 50. Et cum tali nunquam dispensatur, c. Miror, ead. dist. Nec ministrare in ordine suo potest, licet occultum sit, c. ult. de tempor. ordinandor. Addit Bern. Diaz in Pract. crimin. c. 95. n. 1. post depositionem detrudendum esse in monasterium, c. Cum von ab homine iun. c. Tue, de penis. Et voluit per eadem jura Anan. in c. 1. de patr. qui fil. occid. & probatur aperte in §. Clericos, c. pradi. Sicut dignum. Ex quo etiam colligitur, quòd ista intrasio

non debet esse perpetua, nec longi temporis. Pontifex enim ibi contra clericos, quorum consilio occisus est Thomas Archiepiscopus agens jubet monasterio includi ad septennium, aut quinquennium.

III. Dubitabis, an clericus homicidii reus ipso facto privatus sit titulo beneficii sui, an potius sententia Iudicis expectanda? R. non esse privatum ante Iudicis sententiam. Innoc. in c. Cum nastro, de concess. preb. Baldus, Decius, & alii multi apud Diaz. loc. cit. & Iul. Clarum

§. de homic. nam. 21. & communior opinio est, quam vis in eo, qui deliberato animo homicidium commisit, contrarium teneat. Ancharan. Consil. 158. Abb. Felinus, Igneus, & alii quidam, quos recenset Ign. Lopez. in Annot. ad cit. c. 95. Bern. Diaz. Insuper v. Dom. Soto l. 5. de iust. q. 1. art. 9. Comitolum l. 4. q. 10. Boerium decis. 27. Ioann. de la Cruz in Prac. V. art. 1. Filiuc. Tract. 32. c. 8. Comitol. l. 4. q. 10. Azor. II. l. 7. c. 18. §. Quares, & III. l. 2. c. 16. Zerol. Part. 2. v. Homicidium.

CCXXX.

DIFFERENTIA 15.

Imponens nova & insolita vectigalia secundum Canones communionem ecclesiasticam privatur, c. Innovamus, de censib. c. Paternarum 24. q. 3. secundum leges vero in exilium mittitur, c. fin. C. Vectigal, nova institui non posse. Ioann. Bapt. à S. Blasio 128.

I **V**ECTIGALIA publica dicantur, quæ Fiscus caput, cujusmodi est, quod in portu, aut foro datur. Proprie & speciatim vectigal appellant, quod principi, vel Reip, portorii nomine penditur, id est, pro mercibus, quæ vel invehuntur, vel evchuntur quod ἰσχυρίων Iustinianus vocat in edicto de Alexandrinis: alii pedagium quasi à pedibus: alii guidagia, alii gabellam vocant, quorum jus territorio inhæret, & præter dominum territorii aliis omnibus negatur. Causa exigendi commoditas viarum, & securitas est. Et quia ab exactoribus facile modus exceditur, Alexander III. in Concil. Lateran. c. Innovamus de censib. præcipit, ne quisquam alicubi novas pedagiorum exactiones si-

ne auctoritate & consensu Regum, ac principum statuere aliquo modo præsumat. Si quis autem contra hoc fecerit, & monitus non destiterit, donec satisfaciatur, communionem careat Christianam. Vbi Glossa reges, & principes tantum potestatem habent, nova pedagia constituendi, l. Vectigalia, ff. de public. & vectigal. Aliis omnibus vectigalia interdicta intelliguntur, nisi ex consuetudine, cuius non extat memoria, exigantur. Illa consuetudo autem sive jus à supremo principe impetratum in multis Italiæ, & Germaniæ civitatibus liberis viget, quia æquale cum principibus imperium habent. Quod autem Glossa ait, vectigalia nova ne quidem decreto civitatum insti-

institui posse, de illis verum est, quæ libertate, & privilegio carent. Curandum verò omnibus, qui id juris prætendunt, ut itinera, & portus instaurant, pericula avertant, vias infessoribus liberent, plus justo non exigant, quia ex tacito seu implicito contractu Do, ut faciam, obligantur. Barb. in c. Renovamus.

Card. Tuscus litt. G. Concl. 1. n. 7. Tholof. l. 3. c. 9. Mol. D. 666. Less. l. 2. c. 33. D. 6. Laym. l. 3. Tr. 3. Parr. 1. c. 3 n. 6. qui cum Cajet. & aliis pluribus docet, existente publico dubio de injustitia tributis, subditos, si absque mendacio possint, licitum esse subterfugere.

CCXXXI.

DIFFERENTIA 16.

Maleficis, vel divinatoribus alia pœna iure Canonico, alia iure civili constituta est, c. Qui divinationes 26. q. 5. l. Nemo, l. Nullus, C. de malef. & mathem. Ioann. Bapt. à S. Blasio 114.

I. Malefici nomen aliàs generale (nam, quicumque peccat, male facit) restringitur hic ad eos, qui pacto implicito, vel explicito cum dæmone inito illius operâ, & arte, damnum aliis inferunt: qui ex eo maleficiati, & maleficio affecti dicuntur: de qua re in utroque iure non pauca reperimus constituta. Tholof. l. 34. c. 1. n. 2. Delrio disquisit. Magicar. l. 3. q. 1. Remigius, Sprengerus, & alii. Divinatio, quasi divinitatis imitatio similiter malorum spirituum auxilio perficitur. Nam, quæ nobis occulta, ipsi nōrunt, præterita, præsentia, futura: & animorum latentes motus, affectionesque c. Sciendum 27. q. 3. Divinatores ergo vocamus, qui dæmonum ministerio abscondita, ignota, & ventura indagant, & enunciant. Delriol. 4. disquisit. Magic. c. 2. q. 1. Mortiferum peccatum esse solâ invincibili (si qua datur) ignorantia excusabile extra controversiam est.

II. Quod pœnam attinet, Concilii Anconiani in c. citato statutum est, ut, qui divinationes experunt, & morem gentiliū sequuntur, vel in domos suas huiusmodi homines inducunt exquirendi aliquid arte Magicâ, aut expiandi causa, subregula quinquennii jaceant, secundum gradus pœnitentiæ definitos, &c. Abb. in c. 2. de sortil. vix certam dari regulam dicit, sed iudici confiderandam esse delicti qualitatē, & quantitatem indeque determinare pœnam aliquando gravem aliquando levem. Cujus opinionem sequitur Grillandus in Tract. de Sortil. quest. 11. v. Clerici verò. Concilium Lateranense quoque sub Leone X celebratum sessione 9. disponit, ut clericis in sortilegiis deprehensis culpabiles in dæmonum invocatione, incantationibus ac divinationibus superiorum iudicio infamiâ notentur.

III. Secundum leges (ait Gloss. in cit. l. 2. c. 2.)

c.) ejusmodi homines concremantur, & ille in cuius domo hæc fiunt, post publicationem bonorum in exilium mittitur, l. Nullus, c. de malef. ubi Imperator Constantinus: Nullus Aruspex, nullus Sacerdos, nullus illorum, qui solent huic ritui ministrare, ad limen alterius accedat, nec ob alteram causam, sed hujusmodi hominum amicitia, quamvis vetus, repellatur, concremando illo aruspice, qui ad domum alienam accesserit, & illo in insulam deportando post ademptionem bonorum, qui eum advocaverit, suasionibus,

vel præmiis. Legis *Nemo tenor est*: Si leat omnibus perpetuò divinandi curiositas. Etenim supplicio capitis ferietur gladio ultore prostratus, quicumque iustis nostris obsequium denegaverint. Denique in l. Eorum, eod. Magorum scientia puniendi, & severissimis legibus vindicanda dicitur, quæ saluti hominum molitur exitium. Hoc autem tempore virgis cædi solent, ad triremes, vel in exilium mitti. Interdum pecuniaria, aliavé arbitraria penâ castigantur. *Favusac. in Praxi crim. q. 20. Torrell. l. 3. Demonol. c. 14. n. 10.*

CCXXXII.

DIFFERENTIA 17.

Iure civili fors pluribus modis permittitur: l. Cum prætor, l. Sed cum ambo, ff. de judic. *iure Canonico autem in omni casu prohibita est*, c. ult. de Sortileg. Decianus l. 2. c. 19.

I. **S**ortiti est sortitò capere aliquid, vel obtinere. Sortes ipsæ sortis instrumenta vocantur, earumque usus apud veteres frequens. Nam & magistratus, & iudices sorte eligebantur: Consules pro-consules, prætores, provincias sortiebantur: causæ audiendæ per sortes ordinabantur. Ordo autem ex sorte dierum accipiebatur, hodie quoque incidentes controversiæ per sortem dirimi, ipsasque hæreditates tribui videmus. *Theos. l. 34. c. 5. n. 4.* Sunt etiam, qui litem in difficultate probationum sorte dirimendam existimant, apud *Andr. Gail. l. de pignor. observ. 22. n. 7.* Ac proinde certum est, pluribus modis à iure civili sortes per-

mitti, quamvis ad id probandum male allegetur l. Cum prætor.

II Quod verò in omni casu prohibeantur iure Canonico sortes, *Deciano* per errorem excidit, quia, quid de usu sortium Theologi sentiant, minime indagavit. Est autem sortitio triplex, divisoria, consultoria, & divinatoria. Similiter intentio, ut, quod querimus, à cælo, astris, à fortuna, vel aliquo spiritu intelligamus. A cælo, & spiritu petere, vanum, & superstitiosum est. A fortuna, per se non prohibitum, modò mentis error absit, & debito modo instituat. Atque ita divisoriarum sortes, quarum usus in negotiis dubiis, puta officiorum distributione,

tionem, bonorum partitionem, & similibus non à civili tantum jure, sed etiam ecclesiastico permittitur exceptis electionibus ad dignitates, & officia ecclesiastica, c. *Sortes* 26. q. 5. Nam sine necessitate conari in divinæ voluntatis consilium penetrare ad cognoscendum, hunc, an alium, Deus elegerit in episcopum, prælatum, &c. est Deum tentare, cum alia media supersint, magis usitata, & minus periculosa. Facile enim astutus Satan ejusmodi actionibus sese ingerit & insidias struit. Vnde in cit. c. divinationes vocantur, & maleficia. V. *Less.* c. 43. dub. 9. n. 60. Pari modo damnantur sortilegia pro furtis inveniendis, aut divinationibus, ope malorum spirituum faciendis, c. 1. & ult. de *sortileg.*

III. Præclare *Caietanus in summ. v. Sortileg.* Sortilegium, quo explicitè, vel implicitè ad dæmonum auxilium recurritur, peccatum mortale est, ad superstitionem pertinens: ut cum quis per sortes inquirat, quis fecerit furtum, aut si queratur, quid agendum sit. Nam sortilegii crimen, & divinariam, & consultoriam comprehendit. Excipiendum tamen casus est, quo suâ inspiratione Deus accipites animos ad instituendam sortem inclinaret, ut in pluribus S. Scripturæ exemplis videre est. *Navarr. cap. 11. n. 38. Angel. v. Sors. Silv. v. Superstitio, n. 9. Lopez. l. 2. c. 23. Filliuc. Tract. 24. c. 4. Suarez. l. 2. c. 12. Layman. l. 4. Tract. 10. c. 3. n. 8.*

CCXXXIII.

DIFFERENTIA 18.

Parricidis alia jure civili, quàm Canonico decreta pœna est: l. un. C. de his, qui par. vel liber. occidunt, l. penult. ff. ad l. Pomp. de parric. c. Latorem 33. q. 2. c. 1. & seq. de his, qui fil. occid. Joann. Bapt. à S. Blasio 138.

I. Parricidæ nomen à parentum cæle derivatum, ubi de punitione agitur, locum habet in aliquibus ascendentibus, & descendentibus in infinitum, in uxore, viro, genero, vitrico, socero, patruo, avunculo, amita, consobrina, patruela, patrono, noverca, sponsa, patre, & matre sponsi vel sponsæ: quod intellige, etiam si fœmina prædictas personas conjunctas occiderit, aut occidatur. Item, ut extendatur

ad eos, qui venenum emunt, vel operam dant, ut fiat, l. 1. 3. 4. ff. eod. Item tenentur omnes conscii, l. *Virum.* ff. eod. V. *Farinac. Part. 4. q. 120. n. 147.*

II. Pœnam quod attinet, multum serò à legislatoribus scripta est. Nam & Solon sciens omisit, & Romani per annos sexcentos parricidia nescierunt, *Plutarchoteſte in vita Romuli*, aliqui crimen hoc partem fuisse judicii de sicariis colligunt ex *Oratione Cicer.*

Kk

Cicer.

Cicer. pro R. de Scio. Unde in l. i. ff. ad l. Pomp. de parric. dicitur, lege Pompejâ cautum, ut parricida eâ pœnâ teneatur, quæ est l. Cornel. de sicariis: quodd scilicet nulla usque ad ea tempora quæstio specialis de parricidis fuerat instituta. Pompejus igitur legem de parricidis tulit, ut ejus criminis rei pœnam l. Cornel. de sicar. incurrerent, quemadmodum habetur in l. i. ff. ad l. Pomp. de parric. Modestinus tamen in l. penult. ff. hoc tit. feribit pœnam culei à majoribus constitutam fuisse, moribus fortè non lege scriptâ. Nunc extat titulus ad l. Pomp. de parric. quâ cauetur, ut, qui patrem, matrem, avum, aviam, fratrem, sororem, aut ceteros, qui parentum, aut liberorum nomine continentur, occiderit, vel cujus dolo malo id factum erit, nec gladio, nec ignibus, aut aliâ solenni pœnâ puniatur; sed insutus culeo, id est, corio, aut pelle, cum cane, gallo gallinaceo, vipera, & simia in vicinum mare, vel amnem projiciatur, ut omnium elementorum usu careat, & ei cœlum superstiti, id est, vivo, terra mortuo auferatur, §. *Alia deinde, Inst. de publ. iud.*

III. Quod Canones attinet, in c. *Veniens, de his, qui fil. occid. matri*, quæ filium in calore iracundiæ occiderat. *Alexander III.* suadendum dicit, ut in aliquod monasterium transeat, in quo peccata sua perpetua pœnitentia deploret. Paulò aliter in *cap. final. eod. titul.* ubi certis annorum numerus definitur. Similiter in c. *Lactorem 33. Q. 2. Nicolaus Papa* matricidæ mandat, ut sub pœnitentiæ jugo manens per annum integrum ecclesiam non ingrediatur, sed ante fores

basilicæ orans, & deprecans Deum perseveret. Completo autem anni curriculo intrandi Ecclesiam licentiam habeat, tamen inter audientes stet, & nondum communique, nisi prius aliorum septem annorum curricula expleantur. His autem omnibus annis carnem non manducet, & vinum non bibat, exceptis festis diebus, atque dominicis, & à Pascha usque ad Pentecosten: quocumque ire voluerit, nullo vehiculo deducatur; arma non sumat, nisi contra Paganos, jejuret autem tribus diebus per hebdomadam usque ad vesperam. *Ita Pontifices illi*, unde perspicimus verum esse illud:

Tempora mutantur, & nos mutamur in illis.

Mutantur, dico, non in melius, sed deterius. Quis enim modò non dicam, generoso & illustri, sed imi subsellii viro ejusmodi proponere agendam pœnitentiam audeat? An putas te, qui obtemperet, inventurum? Arbitrariis delectamur, & regula Lesbia contra quemcumque rigorem utimur. V. *Bosium in Pract. crimin. tit. de homic. Decian. l. 9. c. 6. Damhoud. in Pract. crimin. c. 87. Mevoch. Casu 387. n. 30.* ubi non punitum iri tradit eum, qui sepulchrum alieius parricidæ ausus fuerit violare.

IV. Notat præterea *Farinat. in q. cit. n. 138.* quamvis alia crimina viginti annorum spatio præterbantur, parricidii accusationem perpetuam esse, ut nullo temporis quantumvis longissimo excipere contra actorem, aut Judicem possit reus. *Carrer. in Pract. crim. tract. 3. de homic. Decianus l. 9. c. 6. n. 10. & c. 14. num. 2.*

CCXXXIV. DIE.

CCXXXIV.

DIFFERENTIA 19.

Secundum leges punitur, qui causam abortui dat, etiam quando fetus non est animatus: l. 38. §. Qui abortionis, ff. de poen. Canones aliter volunt, c. Sicut, de homic. c. Moyses 22. Q. 2.

Galvan. 91.

I. *Exodi c. 21. v. 22.* legimus; Si percussit quis mulierem prægnantem, & abortum fecerit, sed ipsa vixerit, subjacebit damno, quantum maritus mulieris experierit, & arbitri iudicarent. Sin autem mors ejus fuerit subsequuta, reddet animam pro anima, oculum pro oculo. In §. citat. leg. 38. ff. de penis, pro personarum varietate poena distinguitur, qui abortionis, aut poculum amatorum dant, et si dolo non faciant, quia tamen mali exempli res est, humiliores in metallum, honestiores in insulam amissa parte bonorum relegantur. Quod si ex eo mulier, aut homo perierit, summo supplicio afficiuntur. Item l. 4. ff. de extraord. crim. & l. 8. de sicar. Si mulier data opera vim suis visceribus infert, ut partum abigat, exilio punitur. Unde apparet, etiam arbitrio Judicis relinqui subinde, qui aunc magis, nunc minus puniat, prout uniuscujusque delicti qualitas, & natura postulat. Boss. in practio. criminal. de homicid. Clarus §. final. Q. 62. Covarr. l. 2. var. 6. 20. num. 9. Torrelanca lib. 2. Demonol. cap. 42. num. 6. & 7. Farinat. l. 2. consil. 157. Tholos. l. 2. §. 1. n. 11.

II. Canones quoddam tenent, ex c. Sicut,

de homic. liquet, Innoc. III. consultum de sacerdote, qui mulierem gravidam quasi ludens cingulo traxerat, ex quo mulieri abortum factum esse dixit, respondisse, si non erat vivificatus conceptus, non esse homicidam, & ministrare altari posse: si secus, ab altaris ministerio removendum est. Vbi Gloss. monet, quamvis prædictus Sacerdos non teneatur lege Mosaicâ, & Canonicâ, teneri tamen leg. Cornel. de sicar. l. Si mulierem, l. Aquil. Si servus, §. Si mulier. Huc etiam pertinet c. Si aliquis, de homicid. Si aliquis causa explendæ libidinis, vel odii meditatione homini, aut mulieri aliquid fecerit, vel ad potandum dederit, ut non possit generare, aut concipere, vel nasci soboles, ut homicida teneatur. Quomodo ut homicida partu non animato? intellige, quantum ad poenam legalem juxta leges citatas, & quantum ad poenam spiritualem. Non erit tamen irregularis, quasi hominem occidisset. Glossa. V. Angel. v. Abortum. Silvest. & Zerola eod. Tabien. v. Matrimon. §. II. Piasec. in praxi episc. part. I. c. 1. Limitat. ult. Menoch. casu 356.

K 2 III, In

III. In dubio an foetus animatus fuerit, cum de pœna in foro externo agitur, mitior eligenda est, l. Interpretatione, ff. de pœn. Comit. l. 4. respons. moral. q. 13. Less. l. 4. c. 4. D. 5. n. 38. In foro animæ ubi de conscientia periculo, & offensâ divinâ agitur, quilibet se

non palpare, sed timere ut homicidam debet. Tutior enim via in talibus prodest, c. Iuuenis, de sponsal. & bonarum mentium est, ibi culpam metuere, ubi culpa non est, c. Ad eum, D. 5. v. Constitut. Sixti V. editam Anno 1589. & Greg. XIV. Anno 1591.

CCXXXV.

DIFFERENTIA 20.

Reiterans baptismum iure civili capite plectitur: 1. 2. C. Ne sanct. Bapt. reiteretur, iure Canonico alia constituta pœna est, c. Qui bis, c. Eos, de consecr. dist. 4. Ioann. Bapt. à S. Blasio 181.

I. **B**aptismum semel validè collatum reiterari non posse Fides Christiana docet, c. Firmiter, in decr. de armen. Conc. Later. & Conc. Trident. sess. 7. c. 11. ad Ephes. 4. Unus Deus, una fides, unum Baptisma. Ex quo loco SS. PP. Baptisma non nisi semel suscipi posse colligunt. Leo Papa epist. 37. ad Leonem episcopum Ravenn. c. 1. inexpressibile facinus appellat, quoties cogitur quis lavacrum, quod regenerandis semel tributum est bis subire, apostolicâ reclamante sententiâ, quæ nobis prædicat unum in Baptismate Sacramentum. S. Ambr. l. 2. c. 2. de pœn. ubi cum docisset ex c. 6. ad Hebr. nos tantum semel posse baptizari, subdit. Vnum ergo Baptisma docet, ut alibi. Vna fides, inquit, unum Baptisma. Nihilominus reperti sunt, non tantum Hæretici, sed etiam Catholici, qui docerent rebaptizandos esse, qui ab hæreticis erant baptizati, quia invalidum esse eorum baptismum existi-

mabant. Huic errori supprimendo leges piorum Imperatorum & Ecclesiæ opposita sententia est. Clem. un. de sum. Trin. Conc. Trid. sess. 7. Can. 9.

II. Legit. 2. C. Ne sanctum, verba sunt: Si quis rebaptizare quemquam de ministris catholicæ sectæ fuerit detectus, unâ cum eo, qui piaculare crimen commisit (si tamen perararem capax est) & hic, cui persuasum sit, capitis supplicio percellatur. V. Alciat. in c. Cum non ab homine, de iud. ubi hoc exemplo refutat aliquorum regulam existimantium, ubicunque leges pœnam capitis decernunt, ab Ecclesia pro pœna degradationem constitui.

III. De ecclesiastica pœna reiterantis baptismum Sylv. in v. Baptismus, §. 5. num. 3. Pœna rebaptizantis est (scilicet, vel per ignorantiam juris) irregularitas. Si autem per ignorantiam facti rebaptizat, excusari potest: sed rebaptizatus, qui ignorabat se baptizatum, sic irregularis, nec promoveri potest, c. Qui bis, de consecr.

secr. D. 4. nisi magna aliqua necessitas cogat. Qui autem non ignari iterum baptizati sunt, quasi iterum crucifixerunt Christum, per septem annos pœniteant, quartâ & sextâ feriâ, & tres quadragesimas jejurent. Si pro vitio aliquo fecerint, similiter. Si pro munditia putaverint, tribus annis similiter pœniteant. In c. *Eos, de consecr. diff. 4.* præcipitur illis, qui ex industria bis baptizantur, ut usque ad exitus sui diem in pœnitentia jaceant, nec orationi fidelium interfint. Qui autem nullâ necessitate, nullus rei timore, aut periculo, se, ut rebaptizarentur, hæreticis impiè dediderunt, si ex corde pœniteant, tribus annis subjacere debent manibus sacerdotum inter pœnitentes, & duobus annis ab oblationibus abstinere, sæcularibus in oratione sociari, quamvis clerici,

aut monachi fuerint. Pueris autem, seu clericis, seu laicis, & similiter puellis aliquamdiu sub manus impositione detentis reddenda communio est, nec eorum est expectanda pœnitentia, quos excipit à coërcitione centura. V. *Silvestr. v. Irregularitas, q. 4. Suarez diff. 22. sect. 2. Castro l. 2. de hæret. c. de baptism. Lopez de Salzedo in pract. crim. Diaz c. 18. ubi ex Burchardo Canonem 47. Concilii Lugdun. producit Episcopus, aut presbyter, qui eum, qui secundum veritatem habet Baptismum, denuò baptizaverit, aut si pollutum, & ab impiis non rectè baptizatum non baptizaverit, deponatur, tanquam deridens crucem, & mortem Domini. Addit Salzedo eandem irregularitatem Compates contrahere, nisi per ignorantiam excusentur. Maiol. de irregul. c. 14. n. 6.*

CCXXXVI.

DIFFERENTIA 21.

Qui pacem religionis turbant, in iudicio politico, seu seculari conveniri, & puniri possunt secundum ordinat. imperii in Comit. Augustan. secus iure Canon. to. tit. de foro comp.

I. *Andr. Gaill. l. 1. observ. 1.* præmissâ generali Regulâ, causas in prima instantia ad Cameram imperialem non pertinere, sed demum per viam appellationis devolvi, fallere subjungit in multis casibus: ac primò in accusatione, vel actione super constitutione pacis publicæ, auff den Landsfrieden. Item in citatione ad purgandum aliisque casibus ad prædictam constitutionem pertinentibus. Secundò in constitutione religionis in Comitibus augustanis Anno

Christi 1555. promulgata Religionis Frieden / quando videlicet quis religionis intuitu contra placita dictæ constitutionis in persona, vel rebus turbatur. Item *observ. 4. n. 1.* Qui aliquem in Imperio religionis intuitu in persona vel rebus, puta, perceptione reddituum perturbat, wider den Religions Frieden / is in Camera Imperiali immediatè conveniri potest, non obstantibus quibuscunque privilegiis fori; quibus illâ constitu-

Kk 3

tione

tionem detogatum est, ut patet ex *Recessu Imperii. cit. §. Wir befehlet.*

II. Hanc ordinationem in prædictis Comitibus Lutheri doctrina imbuti status Catholicis principibus obrulerunt, & extorserunt, cum majorum malorum obiecto metu annuere consultius, quam respicere judicarent. Solus invidio animo Otto Cardinalis Truchsesius Augustanus episcopus reclamavit, immortalem inde

laudem apud bonos, & Orthodoxos promeritus. V. *Composition. pacis inter Princip. Imper. Rom. c. §. 9. 25. & c. xi. q. 78.* Quam verò constitutio illa moribus Ecclesiæ, & legibus dissentanea sit, ex dictis initio differentia 2. liquet; nec ignorare, nisi totius Canonici Juris imperitus potest: adeoque supervacaneum censo in conquirendis decretis & probationibus operam ponere.

CCXXXVII.

DIFFERENTIA 22.

Patronus ecclesiæ indignum præsentans secundum leges eâ vice privatur jure suo, Auth. de sanctiss. episc. Collat. 9. §. Si quis orat, secundum Canones verò non privatur, c. Cum vos. de off. ordin. c. Pastoralis, de jure patron. Bartol. 119.

I. PATRONI quasi patres olim apud Romanos respectu clientum, manumissorum, vel implorantium defensionem dicebantur. Jure ecclesiastico eum vocamus patronum, qui Ecclesiæ insignne aliquod beneficium contulit, pura, ædificando templum, restaurando, aut proventibus augendo: indeque jus beneficarios nominandi, clericos & ministros illius Ecclesiæ deligendi, ac præsentandi consecutus est. Aliis præterea juribus summorum Pontificum liberalitate gaudet, c. *Nobis fuit, de iur. patr.* Iam tempus præsentandi, cum beneficium vacat, laico quatuor, clerico sex

mensium præscribitur, quod negligi absque jactura non potest.

II. Hinc juxta Sanctionem *Authentica citata, de sanct. episc.* cum indignus à patrono præsentatur, licentiam habet episcopus alium, qui idoneus sit, ordinandi, nec secunda patrono præsentatio permittitur. Consonat *Novella 57. c. 2. ubi Glossa Gottsfredi.* Qui Ecclesiam ædificant, aut de suo clericis præbent annonam, jus habent instituendi, & substituendi clericos, quos voluerint (id vulgò appellatur jus patronatus) dummodo prius eos obrulerint, & comenda-

mendaverint episcopo, cui dignos
admittere, indignos respuere licet,
Novell. 123. c. 18.

III. In hoc autem sacri Canones
contradicunt, quod quamvis indi-
gnum patronus laicus offerat, non
privetur jure suo alium presentan-
di. Si autem persona ecclesiastica,
aut Collegium indignum aliquem
presentaverit, presentandi jus a-
mittit, c. Cum in cunctis, de ele-
ction. Et hæc potest esse ratio, cur

laico patrono tantum quatuor
menses concedantur, intra quos
eligat, & presentet instituendum,
Collegio autem, & clerico sex
menses, c. Nulla, de concess. prob.
Atque ita aliqualis compensatio
fieri videtur. Aliqui tamen dicunt
semper ad superiorem devolvi jus,
quando vel à laico vel à clerico
indignus presentatur. Ita Gloss.
V. Canis. l. 2. tit. 29. Layman. l. 4.
Tract. 2. c. 13. n. 7.

CCXXXVIII.

DIFFERENTIA 23.

Episcopum à propria sede ejiciens, vel comprehendens, aut percutiens illum,
secundum Canones bonorum omnium confiscatione punitur, & præterea ex-
communicatur, c. Si quis deinceps 17. q. 4. Secundum leges autem
damnatorum bona heredibus reservantur. Auth. Bona damna-
tor. C. de bon. damn. Ioann. Bapt. à S. Blasio 149.

I. Interrogatus Alexander II. Papa,
qua poenâ afficiendi sunt laici ma-
jores, aut minores, qui episcopum ap-
prehenderint, percusserint, vel sede suâ
per vim ejecerint? Respondit, valia
facientes, & eorum cooperatores debe-
re anathematizari, & bona ipsorum
Ecclesiæ, cui injuriam intulerunt, tra-
denda esse, nisi forte episcopus canonicè
depositus fuerit. Quod Gloss. interpre-
tatur, si incorrigibilis fuerit, c. Cum non
ab homine, de iudic. Et quia hoc speciale
est, odiosum tantum criminis de confiscatione
bonorum, mirum videri non debet, si
à iure communi, & civili deviat. Nam
damnatorum bona iuxta Authent. cita-

tam non fiunt lucro iudicibus, aut eo-
rum officiis, neque secundum veteres
leges fisco addicebantur, sed ascenden-
tibus, & descendantibus, & ex latere
usque ad tertium gradum, si super sint.
Vxores verò illorum dotè, & ante nuptias
donatione accipiebant. V. Decian. l. 7. c. 40.

II. An autem de omnibus damnato-
rum bonis prædicta Authent. & de omni
casu intelligenda sit, ambigitur. Ante
omnia læsæ majestatis crimen excipi-
endum est: deinde hæresis, parricidium
veneficium, de vi publica, fisciurum,
& his similibus, cum hoc tamen discrimi-
mine, quod absque iudicis sententia
læsa

Lex majestatis crimini annexa bonorum confiscatio est, in aliis judicialis sententia requiritur, l. *Quisquis*, C. ad l. *Iul. maiest.* *Damboud. in practi crim. c. 66. n. 2.* Quandoque autem evenit, ut sententia cum bonorum confiscatione feratur, non alius erit hæres, quàm Fi-

scus, salvo jure creditorum & aliis, quæ ex arbitrio hominum non pendent. *Gaill. l. 2. de pace publ. c. 16. n. 5.* Nam Fiscus loco hæredis succedit, l. *Si debitori*, ff. *de fideiuss. l. 2. C. ad l. Iul. de vi. v. Menoch. de arbitr. Casu 37. Ignat. Lopez. pract. Crimin. c. 135.*

CCXXXIX.

DIFFERENTIA 24.

Populus consuetus occidere episcopos suos, secund. Canones punitur eatenus, ut careat episcopo, & ab alieno regatur, c. Ita nos 25. q. 2. iure civili id non reperitur. Ioann. Bapt. à S. Blasio 200.

I. **E**piscope ex nomine suo inspectores, Apostolorum in Ecclesia Christiana locum obtinent, c. *Quorum vices, dist. 68. quod S. August.* ponderans illa verba *Psalmi 44. v. 17.* Pro patribus nati sunt tibi filii: Quid est, inquit, pro patribus tuis nati sunt tibi filii? Patres missi sunt apostoli: pro apostolis filii nati sunt tibi, constituti sunt episcopi. Singulis singulæ attribuuntur diœceses, quasi Romanorum exemplo, qui procontales provinciis dabant, ad evitandam confusionem, litesque sopiendas, *Moscon. de maiest. Eccles. l. 1. c. 8. §. Meritò. Azor. II. l. 3. c. 27.* Et quia vigilant pro grege suo, & salutem animarum procurant, amorem, obedientiam, & observantiam merentur, nec absque gravi scelere contemuntur, aut læduntur. Vnde horrore inquit, quod in *c. cit.* refertur, Scyllacænos nimirum geminatâ cædè, & crudelitate duos episcopos necâsse. Ex quo *Gelasius Papa* justâ indi-

gnatione commotus episcopi proprii residentiam sustulit, & extraneo, seu alieno parochiam subiecit. Egeat ergo, ait, episcopalibus subsidiis, sibi met aliunde dependens, quæ sacram in suo gremio collocatam fuso crudeliter maculat sanguine dignitatem, quia in utroque hâc est ultione plestenda, sive instinctu domestico, seu furis incitata nefas hoc committit externis. *V. Rebuff. de differ. Covarr. l. 2. Var. c. 8. Zerola part. 1. v. Episcopus n. 27.*

II. Idem si in civili jure sancitum non reperitur, omni admiratione vacat, sed rerum peritos, si extaret, commoveret, falcem in aliena messe non laudantes. De ecclesiasticis negotiis non disponit secularis potestas, nec ullam legem Ecclesiæ, de spiritualibus, & illis affinis agnoscit. Duo sunt enim, quibus principaliter hic mundus regitur, auctoritas sacra pontificum, & regalis potestas: in quibus tanto gravius pondus

pondus est sacerdotum, quanto etiam pro ipsis regibus hominum in divino sunt examine reddituri rationem, c. Duo sunt. dist. 96. & c. seq. si Imperator catholicus est, filius est, non Præsul Eccle-

sia. Quod ad religionem competit, discere ei convenit, non docere. Non sibi vendicat alienum jus, & ministerium. v. sup. differ. 11.

CCXL

DIFFERENTIA 25.

Iure civili non punitur de falso, qui falsis instrumentis utitur, si pœniteat.

l. Si falsos, C. ad l. Corn. de fals. secus iure Canonico, c. Dura, c. Ad falsar. de crim. falsi. Bartol. 129.

I. Falsarius est, qui crimen falsi admittit: falsitas autem mutatio veritatis cum dolo & iactura. Unde ad illam tria prædicta requiruntur, & uno deficiente non censetur pœna commissa Az. & Hostiens. in summa. De hoc Gotofr. ad l. cit. Si falsos. Falsarius falsi tenetur, etiam si falso instrumento, quod ipse fecit, se velle uti neget. Imò pœnitentiâ videtur excusandus, l. 19. ff. cod. ubi legimus: Qui falsam monetam percusserint, si id totum formare noluerunt, suffragio iustæ pœnitentiæ absolvuntur. Idem mos in Galliarum regno receptus est. teste Tholosano. Nam interrogatus, qui produxit falsum instrumentum, nec commisit tamen falsum, num velit eo uti, si negaverit, & revocaverit, impunitus est. Addit: Iure civili non utique, l. 1. §. Edendo autem, ff. de edendo. Sed hæc lege non aliud dicitur, quam ad instrumenta, quibus quis usus non est, edenda neminem compelli. In eundem sensum Petrus de ferrariis in Pract. sua tit. formalib. ad rescind. sent. §. dolosè usus Antinomia.

fuit. Ad hoc, ut utens falso instrumento incidat in crimen falsi, & pœnam, duo concurrere debent, videlicet dolus proprius, quia sciens esse falsum eo utitur, secundò, ut perseveret in usu usque ad definitivam sententiam inclusivè. Nam deficiente dolo, vel eo ante latam sententiam ab usu abstinente excusatur à crimine & pœna falsi, ut notatur in l. Si falsos, C. ad l. Corn. de fals. & l. Si uteris, C. de vi instrum. Verùm quid si protestatus est coram iudice, se velle ipso instrumento uti, quatenus est verum, & non aliter, an excusabitur? Cynus dicit, quòd sic, & communiter omnes in l. cit. Si falsos, & Speculator in tit. de instrum. edit. §. Videndum restat, v. Quod si veli, licet Bartol. det contra hoc remedium aliud quoddam consilium in l. Divus pius, ff. ad l. Corn. de fals. Itaque.

II. Quod Ius Canonicum attinet, illis, quæ supra diximus differentiâ cccxxv. adde, quod Innocentius III. in c. Dura, de crim. falsi, constituit, ut nimirum, qui falsas literas se habere cognoscit,

Ll

scit,

scit, intraviginti dies destruat, aut resignet, si poenam excommunicationis velit evadere, à quâ nemo

prater Papam absolvere possit. *Narr. c. 17. n. 169. Angl. Silv. Tabien. in v. Falsarius.*

C CXL.

DIFFERENTIA 26.

In causa adulterii jure civili de poena corporali agitur. l. Iul. ff. & C. de adult. jure Canonico autem ad separationem thori. & lucrum dotis. c. Tuæ de procur. &c. intelleximus. De adulter Bartol. 166.

I. **G**lossa in c. Tuæ cit. v. *Legitimam*. Per veteres leges, inquit, mulier convicta, de adulterio ad poenam sanguinis condemnabatur. l. *Castitati. C. de adult. lege Mosâica lapidabatur. c. Hac imago. 33. q. 5* Hodie verò verberibus caesa detruditur in monasterium. *Aurb. sed hodie. C. de adult. & c. Gaudemus de convers. coniug.* Maritus autem reuincere condemnatam potest, si velit: similiter maritum uxor. De tali igitur poenâ infligenda apud sæcularem iudicem ager adulterii accusator.

In foro Ecclesiæ autem ad separationem thori agendum est, quod commune utrique conjugii, uxori autem magis necessarium, & proficuum, quia legibus non conceditur illi maritum de adulterio accusare, ut dix. *Diff. CLIII.* sed hoc faciet is, cujus uxorem violavit. Igitur apud Ecclesiasticum iudicem poterit thori separationem petere, quâ impetrata contra maritum adulterum lucratur donationem propter nuptias, quemadmodum quoque adulteræ uxoris dotem consequitur: Vir tamen in monasterium non detruditur, ut mulier

adultera, sed secundum *Iustin. Codicem* poenam mortis subibit. Iure Canonico autem utrique excommunicatio decreta est. *c. intelleximus. C. de adult. Iul. clau. §. adulterium. Silv. eod. Myning. l. 4. Infit. tit. 18. §. Item lex Iulia. Zerola. V. Adulterium. Barbof. in c. Tuæ de adult.* ubi num ult. addit, uxorem notoriè adulteram à marito propria auctoritate expelli posse.

II. Atque hæc de thori separatione in adulterii poenam constitutâ extendi possunt *Primo* non quidem ad voluntatem adulterandi, ut nonnulli minus verè dixerunt, sed ad suspicionem violentam de commisso adulterio: ut si probetur solum cum sola, aut nudum cum nuda in eodem lecto fuisse, aut secretis in locis, & tempore commodo inventos esse. *c. Dixit Dominus. 32. q. 10. Secundo* ad peccatum Sodomiticum secundum *Panorm. in c. Maritus. De adulter.* quia fornicationis nomine intelligitur omnis concubitus illicitus. *c. Non solum, 32. q. 7.* Et quamvis *Innocentius in di. c.* contrariam teneat, primum tamen verius esse censetur, quia major injuria

matti-

matrimonio infertur. Tertio ad pollutionem extraordinariam cum alio vel alia etiam extra pudoris claustra secundum Hugonem, nisi emendationem serio promittat. Quarto ad peccata contra naturam, aliquorum iudicio: quod de mollitie negat. *Gloss. in c. Omnis. dist. 35.* Quinto denique ad fornicationem spiri-

tualem, seu infidelitatem: ut si conjux cadat in iudaismum, gentilismum, heresim &c. maxime si eodem pertrahere nitatur. *c. Idololatria 28. q. 1. Covar. de sponsal. Part. 2. c. 7. §. 5. Ostiens. in sum. Sanch. de matr. l. 10. disp. 13. & seq. Canis. l. 2. summ. tit. 21. Zerola Part. 2. v. Divortium. Filiuc. Tract. 10. Part. 1. c. 10.*

CCXLII.

DIFFERENTIA 27.

Convictus de libello famoso occultè exposito secundum leges capite punitur. l. un. C. de famos. lib. secundum Canones autem verberibus subicitur.
c. Qui in alterius, & seq. §. q. 1. Galvanus 64.

I. Exaggeratae malitiae argumentum est famae laedendae datus in publicum libellus famosus. Quocirca ejus generis scriptum carmen aut orationem quidolo malo edit, procuraturae, injuriarum nomine tenetur, & condemnatus ex eo intestabilis est. *l. Lex Cornel. §. §. Si quis librum. & l. Quod senatus Consultum. eod. tit.* hoc est, ob carmen famosum condemnatus neque testis esse potest, neque testamentum condere. *l. Ob carmen 21 ff. de testib. l. Cum leges. l. 15. qui §. fin. eod.* Idem in eo valet, qui in libello principi oblato, vel alicui alteri aliquem infamat. *l. Item apud Labeon, §. si quis libello. ff. de iniur.* Eandem poenam Carolus V. Imperator in *Const. crim. art. 110* statuit infamanti, quam infamato, si libellus veritati conformis esset Rursum in Comitibus Augustae Vindelicorum habitis Anno Chr. 1548. c. 34. prohibuit libellos maledicos, picturas, scul-

pturas, scripturas, pasquillos, & similia, quae aliorum famam laedunt, constituta carceris, & multa poenam. Typographis quoque sub eadem poena injungitur, ne aliquid tale imprimant, evulgentque, nisi prius Magistratui oblatum, nomenque auctoris, & locum apponant. Similiter omnium ejusmodi scriptorum venditio, emptio, donatio, & qualibet communicatio, ac retentio prohibita est. Hinc patet, quam gravi supplicio dignum se fecerit, qui integrum volumen pasquillis infatum non ita pridem evulgavit, in quo summa orbis capita ab estranatis, & calumniaosis ingeniis perstringuntur. Illi item, qui vel malitia vel invidia excecati religiosorum ordinum instituta petulanter impugnant, hominum errores ipsi professione tribuunt, optima quaeque in contrariam partem sequeunt, lacerantque

Ll 2

cavil.

cauillis: quasi in tota rerum creatarum universitate inventuri sunt, quod omni ex parte perfectum sit, & effugere maledicentiam possit.

II. Est sancitum præterea, ut qui quocunque in loco ignarus ejusmodi scriptum invenerit, statim corrumpat, & quæ in eo contenta legit, silentio premat. Aliàs quasi auctor capitali sententiæ subiacebit, l. un. C. de famos. lib. Nec permittitur illi defensio per procuratorem; si criminaliter agatur, l. penult. §. ad crimen, ff. de publ. iudic. A veteribus ea severitas initium sumpsit, nam Cicerone teste in l. De Rep. sancitum lege 12. tabularum erat, ne quis maledicum in quæquam carmen scriberet, aut ultimo afficeretur supplicio. Et ut alia præteream Sodacles nugacium carminum scitus artifex, cum de rege Ptolomæo plura impudentius scripisset, plumbeo vasi in-

clusus in mare demersus est, auctore Athenæo, l. 14. Dignosoph. c. 7. V. Thales. l. 38. c. 6.

III. Secundum Canones, qui in alterius famæ detrimentum scripturam, aut verba contumeliosa consinxerit, si deprehensus, quæ malè condidit, improbare nolit, flagellandus est. Qui autem invenit, & non supprimit, aut corrumpit, ita ut in nullius manum, notitiamque deveniat, pro auctore habetur. In Ecclesia autem si quis famosum libellum ponere præsumpserit, excommunicationis poenâ feriendus est, c. Si qui inventis §. q. 1. V. Navarr. c. 18. n. 35. Silvest. v. Libellum, n. 5. Farinac. in Praxi crim. q. 105. Molin. Tr. 4. diff. 35. Lesiam c. 11. dub. 3. n. 11. Iod. Dom. bouder. in Praxi. crim. c. 125. Pauli Layman iustam defensionem in causa monasterior. &c. Proæmio §. num. 49.

CCXLIII.

DIFFERENTIA 28.

Secundum leges in poenam nemo debet in fronte signari, seu bullari: l. Si quis in metallum, C. de poen. Id verò Canones aliquando permittunt, c. Ad audientiam, de crim. falsi. Bartol. 128. Ioann. Bapt. à S. Blasio 143.

I. Bullare apud Accursium in l. cit. Si quis, est in fronte signare pro poena, vel characterem imprimere: quod tamen jure civili vetitum. Stigmatum usus frequens apud veteres tum ignominia, tum gloriae causâ. Thracibus punctos esse in facie demonstrabat nobilitates, Herod. l. 5. In captivâ probrum erat,

l. Si quis cit. Propter notitiam, & discriminis causâ tyronibus in militiam lectis notabatur. Vnde Vegetius l. 2. c. 5. Certum est milites punctis, seu stigmatibus signari solere. Item, tyrones compungebant, & in cute signabant. In Gallia hodie quibusdam reis etiam in fronte candentis lili notâ inuri solet, Papone c. 10

teste, & *Tholosano* l. 32. c. 34. qui tamen in codice prohibitum esse facitur, videlicet in l. *Si quis. Vbi Imperator Constantinus*: Si quis in metallum fuerit pro crimine deprehensorum qualitate damnatus, minimè in ejus facie scribatur, eum & in manibus, & in furis possit pœna damnationis unâ inscriptione comprehendi, quò facies, quæ ad similitudinem pulchritudinis est cœlestis figurata, minimè maculetur. Pro declaratione facit, quod *Barbos. inc. Ad audientiam cit.* notat, olim apud Lusitanos morem fuisse, furibus auriculam abscindere: sed quia hoc maleficii signum longis capillis, vel auritis pileis tegebant, nec videbatur convenire tam patenti signo turpitudinem ostendere, idcirco *Constantinus Imperator* deturpati faciem caractere vetuit, sufficere judicans, si in manibus, aut furis pœna damnationis comprehenderetur, & sic prædicta aurium abscissio sublata est. Illius autem loco pro primo furto prima territorii litera, ubi invenitur, pro secundo autem in humero furis signum, eandem ferro imprimitur. De qua bullatione agit *Farinas. Part. 6. q. 170. n. 84.* Hinc verisimile est, *Urbanum III.* hoc supplicii genus clericis Gallie determinasse, quia in eorum provinciis usu receptum erat, ut *Tholos. loc. cit. restatur.*

II. Urbani igitur relictum ejusmodi sit, videamus. In *citato c. ad audientiam*, de clericis, qui *Philippi Francorum regis* sigillum falsificaverant, nec membrum illis au-

ferendum esse decernit, nec pœnam corporalem, per quam mortis incurrere periculum possint, sed à suis ordinibus degradatis in signum, & memoriam maleficii parrati characterem aliquem imprimendum, quo inter alios cognoscantur, imprimendum, scilicet auctoritate judicis post cognitionem causæ, & latam sententiam.

III. Monet autem *Glossa*, non esse characterem illum ita imprimendum profundè, ut sanguinem eliciat, sed sufficere, ut cutis superficies deformetur in signum parrati sceleris, & hoc propter odium criminis, quia non convenit faciem hominis ad instar cœlestis pulchritudinis factam scadari, quemadmodum in l. *Constant. citata* dicitur. Facies animi imago, mentis cœdrea, facultatum sedes, potentiarum domicilium, artium, & scientiarum propilæum, bonorum, & honestatis index. Duo illi luminaria Solis instar, & Lunæ, à quibus splendorem membra, artus directionem, opera constantiam sumunt, & firmitatem. Lædere illam probrum, contaminare nefas injuriâ premere piaculum, Pulchra, venusta, intacta corruptionis nescia perennet.

* *

Iure civili bona damnatorum heredibus relinquuntur. Authent. Bona damnator. C. de bon. damn. Iure Canonico illorum bona, qui contra sacras personas enormia committunt, Fisco Ecclesie inferuntur. c. Si quis deinceps.

17. q. 3. c. Quisquis. c. Si quis rapuerit. 27. q. 1. Bartol. 144.

I. **S**I Fiscus est sacculus sine conscientia imbutus bene, & male parva, ut à Silvestro indigitatur ex l. In heredem. ff. de calumn. & l. Papinianus. §. 12. ubi dicitur meminisse oportet, eam, qui testamentum inofficiosum improbe dixit, & non obtinuit, id in testamento perdere idque Fisco vindicari quasi indigno oblatum, mirari licet, quo sensu Bartolus dixerit, damnatorum bona à Fisco non occupari, sed heredibus relinquere. Verum non de quibuslibet, sed ultimo supplicio damnatis (excipiendo extraordinarios casus) in hac materia loquendum est. Igitur ad mortem damnatorum bona heredibus relinqui, ex Auth. citata c. ult. discimus.

II. Sancimus eorum, qui damnantur, substantias non fieri lucrum iudicibus, aut eorum officii, sed neque secundum veteres leges Fisco applicantur, sed si qui dem habent ascendentes, & descendentes usque ad tertium gradum eos habere. Atque ita abrogatur. l. 1. ff. de bon. damn. & l. 4. C. de bonis prescript. quibus reorum bona universè Fisco transcribuntur. Vnde Gloss. Gostofredi. Hodie nemo servus pœnæ efficitur, abrogatis nimirum & ex punctis contrariis legibus. Parsi modo in provincijs

Galliæ, quæ Iure Romano utantur, nullam bonorum confiscationem fieri Papo affirmat. V. Differ. CCXXXVIII.

III. Excipiendi tamen sunt casus, de quibus Gigas in Tr. de crim. las. mai. q. 30. puta læsæ majestatis. l. §. C. ad l. Iul. maiest. prodicionis patriæ, conspirationis, hæresis, & similibus, quorum atrocitate permoti Iudices pœnam proscriptiois indixerint. Adde Wesenbecium, qui l. 48. ff. tit. 20. n. 6. ait: Novissimo jure bona non publicantur, si extent agnati usque ad tertium gradum excepto læsæ majestatis crimine. Auth. Bona damn. C. eod. Quod olim quoque in Rep. antiqua obtinuisse videtur. Cic. l. 2. de invent. & hodie apud Saxones plerumque observatur. At contra apud Gallos teste Chassan. & Boerio fit, ubi illud in ore, *Qui confisque le corps, confisque les biens.* Quod accipiendum de bonis damnatorum propriis, non alienis, quæ domino suo reddenda sunt. Item, de allodialibus, non feudalibus, nisi ob feloniam. Item iis, quæ ante damnationem alteri acquisita sunt, vel post eam reo obvenerunt. Chassan. de consuet. Burgund. de confisat. §. 2.

IV. Solent etiam benigni Iudices affectu misericordiæ liberis partem aliquam

quam pro alimentis relinquere, sequendo *l. fin. c. de bon. profer.* Nam Adrianus Imperator quoque duodecimam bonorum pupillis attribuit. Idem beneficium aliis non impenditur, quia minus indigere videntur. *V. Tholos. l. 45. c. 2. n. 11. & 12. Decian. l. 7. c. 40.*

V. Quod Canones attinet, *c. si quis rapuerit, est Novella 124. c. 64.* jubetque ejus, qui diaconissam, ascetiam,

vel monacham, aut aliam mulierem religiosam vitam, aut habitum habentem rapuerit, sollicitaverit, vel corruerit, bona à religioso loco vindicari, in quo talis mulier habitabat, per religiosos episcopos, œconomos, & præfides provinciarum. Ipsi insuper rei periculo capitali subiciantur, mulier autem ubique investigetur, & cum suis rebus tutiori monasterio reddatur.

CCXLV.

DIFFERENTIA 300.

Inre Canonico bona hæreticorum publicantur. & filiis auferuntur. c. Vergentis. 10. de hæret. c. Cum secundum eod. in 6. secus jure civili. l. Agnovimus. C. de hæret. Authent. Idem est. De Nestorianis eod. Bartolus l. 43. Decianus l. 2. c. 20. n. 12.

I. Hæresis est error in intellectu voluntarius & liber, contra aliquem articulum, vel sententiam fidei, conjunctus cum pertinacia. Hæreticus in quo talis error est. *DD. cum s. Thom. in 2. 2. q. 11. art. 1. & 2.* Explicationem singularum partium *V. apud Filiuc. Tr. 22. c. 6.* De pœnis illorum, quæ multæ alibi, & summissæ communiter. Hic de solâ bonorum publicatione: de qua *Alexander III. in c. Vergentis cit.* In terris temporalibus summi Pontificis jurisdictioni subiectis bona hæreticorum publicentur: in aliis idem per rectores locorum observetur: negligentes per censuram ecclesiasticam compellantur, nec ad eos bona illa unquam revertantur, nisi ex sola misericordia aliquis illorum misereri velit: ut temporalis saltem pœna corri-

piat, quem spiritualis non corrigit disciplina. Cum enim secundum leges reus læsæ majestatis capite punitis bona publicentur, eorum filiis vita solummodò ex misericordia reservata, multò fortius illi, qui aberrantes à fide filium Dei Jesum Christum offendunt, à capite nostro, quod est Christus, debent præscindî, & bonis temporalibus spoliari, quia gravius est æternam, quàm temporalem lædere majestatem. Nec exhereditatio filiorum catholicorum debet impedire censuram hujus severitatis prætextu alicujus misericordiae, cum in multis casibus filii pro patribus temporaliter puniantur, & secundum Canones, quandoque non solum puniantur auctores scelerum, sed etiam progenies damnatorum.

II. Ea-

II. Eadem Bonifacii VIII. sententia est in c. *Cum secundum*, nisi quod ipso jure hæreticorum bona confiscata esse dicitur, ita nimirum, ut à die commissi criminis, seu defectionis à fide dominio illorum privati sint, quemadmodum DD. intelligunt. Addit, confiscationis prædictæ executionem, bonorumque ipsorum occupationem per dominos temporales faciendam non esse, antequam per ecclesiasticum Judicem sententia contra hæreticum hominem fuerit promulgata. V. *Covarr. l. 2. Var. c. 8.*

III. At cui cedent bona temporalia hæreticis erepta? Alia Juris, alia consuetudinis præscriptio est: nec eadem clerici & laici conditio, ut bene explicat *Covarr. l. 2. Var. c. 9. n. 12.* Clerici propter hæresin damnati, & habentis beneficium ecclesiasticum ad Ecclesiam, in qua habuit, bona pertinent: non habentis beneficium Filco Ecclesiæ cedunt, c. *Excommunicamus §. Dammati, de heres.* bona autem laici hæretici filco sæculari, ut probatur in di. §. *Damnati*, & juxta hanc distinctionem intelligendum est c. *Cum secundum, de her. in 6.* ut ibi annotarunt *Anchar. Franc. Bald. item in l. Si quis presbyter, C. de episc. & cter.* Sed quod bona immobilia clerici hæretici ad principem sæcularem pertineant, probat *Oldrad. Consil. 17.* siue is habuerit beneficium, siue non. *Benedictus in c. Rayntrium, de testam. v. Et uxorem, n. 2. 4. 2. Rupellan. forens. Infirmus. l. 3. f. 307.* Quod ideo fieri putat *Felin. in c. Irrefragabili, §. Caterum, col. 1.* quia ad eum spe-

ctat executio confiscationis faciendæ? Idem affirmat *constitutionem c. Cum secundum*, per extravag. quasdam Romanor. pontificum sublatam esse, deinde sancitum, ut bona cujuscunque hæretici dividantur æquis portionibus inter Rom. ecclesiam, & episcopum hæreticæ pravitatis inquisitorem. Quod in Hispania non observatur, sed in Filcum regis omnium hæreticorum bona inferuntur, ut nimirum impensæ fiant in ministros, & officiales, qui ad hæreticorum inquisitionem, & extirpationem necessarii sunt. In Gallia quoque clericorum hæreticorum bona mobilia episcopos auferre, immobilia sæculares magistratus *Ignat. Lopez in præd. Canon. 117. testatur. V. Jul. Clar. §. Hæresis. Simanca in Euchir. tit. 56. & præter summo. Azor. l. 1. §. c. 7. Valent. III. q. 11. punct. 3. Diaz in præd. c. 114. Layman l. 2. tract. 1. c. 16. n. 4. Farinas. l. 2. Consil. 117. & 140.*

IV. Quod Jus civile attinet, Justiniani sanctio in l. *Cognovimus* cit. patri hæretico filios catholicos succedere in bonis permittit, & filiis non existentibus proximos: nullo existente Filcus caput. Idem in Nestorianis, & Accephalis faciendum mandatur *Ausb. Idem est, sed à Bart. notatur secundum Constitutionem FridERICI Imper. In die, quâ, §. 5. eandem legum, & Canonum dispositionem esse.*

V. *Tanner. III. D. I. q. 2. dub. 6.*

n. 119. ubi in Germania prædictas leges contrario usu cessare monet.

* *

DIFFERENTIA 31.

Iure civili nulla pœna excedere debet quadruplum. §. *Omnes autem actiones. Instit. De action. secus Iure Canonico c. Quisquis. 17. Q. 4. c. Cum deuotissimam. 12. Q. 2. Bartol. 184. Decianus l. 2. c. 20. n. 9.*

I. Quaternarius numerus in pœnis factus fuerit ouem, restituet quatuor oves pro vnâ l. 2. Reg. 12. Ouem reddet in quadruplum Luc. 18. V. 8. Zachæus pœnitens. Si quem defraudavi, reddo quadruplum. Vnde liquet, numerum hunc etiam diuino iudicio comprobatum esse, & sufficere ad satisfaciendum illis, quos iniuriâ, & damno offendimus. Cur autem hunc potius, quàm alium quemlibet elegerint legum conditores, supervacua questio videtur, cum idem de quolibet alio. quærere liceat.

II. Iudicibus igitur, ne in constituendis pœnis excedant illum, Iustinianus Imperator præcipit, in cit. §. *Omnes actiones*, vel in simplum conceptæ sunt, vel in duplum, vel in triplum, vel in quadruplum. Vtcrius autem nulla actio extenditur. Actio in simplum rei persecutoria est, non pœnalis, ut sequentes. Nam in duplum, triplum, quadruplum pœnales sunt: quas non posse excedi, extendiue ulterius, frustra aliqui existimant, cum Cicero *Att. 5. in Verrem* de pœnâ octupli meminerit. Attamen iuxta legislatoris mentem privato arbitrio extendi non debent. Meta siquidem ad ulteriora pronis figenda erat, Vltra pœnam quadru-

pli igitur, quæ quidem vera sit pœna, nempe ex ipsius quoque actoris parte non fit progressio.

III. Non desunt exceptiones tamen, Etenim pro seruo fiscali surrepta duodecim argenti libræ fisco inferuntur, quæ quadruplum excedere possunt. Item diuersis actoribus supra quadruplum penditur interdum: quod tamen huic loco non repugnat, cum una actio non sit, sed duæ. Deniq; ex accusatione pœnam supra quadruplum excessere posse indubitatum est. Sunt præterea alij modi, de quibus *Accursius, & DD. præsertim Menoch. De arbitr. Casu 260. n. 4. c. sequ.*

IV. Propter has, & similes exceptione *Glossa in c. Quisquis. 17. Q. 4. V. Novies ubi* damnum novies componendum, seu compensandum dicitur, obijciens §. *Omnes cit.* quo quadrupli pœnam non licet excedere respondet. Iudex non debet quadrupli pœnam excedere nisi iure exprimat, quemadmodum hic. Nam quandoq; extenditur ad decuplum. ut *c. in legib. 12. Q. 2. & c. Cum deuotissimum ibid.* De pœna conventionali, quousq; extendi queat, consule *Everhard. Bronchorst. Centur. 2. assers. 8.*

DIFFERENTIA 32.

Deferens bellum, aut fugiens Iure Canonico infamis est. *c. Infames. 6.*
Q. 1. Iure civili autem capite plectitur. l. Omne delictum. §. Qui
in acie. ff. De re militari. Io. Bapt. à S. Blasio. 53.
Decianus l. 2. c. 20. n. 3.

I Bellum deferere proprium illorum
 militum est, qui relinquunt locum
 in acie, aut sine commeatu discedunt à
 castris. Hinc desertor, & desertio, de qui-
 bus *l. 3. §. 5. & 6. ff. De re militari.* Illi pro
 poenae constitutam esse Iure Canonico
 infamiam *Io. Bapt. à S. Blasio* hic affirmat
 ex generali quadam dispositione, seu
 enumeratione. Nam *Stephanus papa ab*
Hilario episcopo interrogatus, quam
 personarum secundum Canones censentur
 infames, numerat viginti species infamium
 personarum, & alias quasdam, quae
 propter irregularitatem, aliasue causas ad
 sacros ordines promoveri non possunt.
 Inter illas locum habent ex bello fu-
 gientes. Nec mirum videri debet gravi-
 oris poenae mentionem non fieri, cum cri-
 men non sit ecclesiasticum, & gladius
 in domo Dei locum non habeat. *c. Inter*
hac 33. Q. 3.

II. Iuris Caesarei poena in *l. Omne deli-*
ctum. cit. extat, illum, qui prior in acie
 fugam fecerit, propter exemplum inspe-
 ctantibus militibus capite plectendum

esse. Vnde *Ammianus l. 34.* refert Iulianum
 Imperatorem decem milites ex illis, qui
 fugerant, capitali addixisse supplicio.
 Non ergo quilibet à bello fugiens capi-
 tis reus est, sed qui initium facit, & malo
 exemplo alios imbelles reddit. Talis enim
 non immerito de perfidia suspectus ha-
 betur. *Greg. Tholos. l. 11. De Rep. c. 7. n. 74.*
quinum. 39. Henrici. III. Galliae regis san-
ctionem affert, quae relinquentes vexil-
lum suum tempore pugnae exauctorantur,
gradu, & nobilitate exuti inter paga-
nos, taliabiles, seu censuales reponuntur.
Constitut. in Comis. Basens. Anno Chr. 1580.
art. 290. Digna igitur observatio lex
Ordines ne quis deserat. apud Romanos ca-
 pitale munus suum stationem, vel arma
 deseruisse. *Suidas in v. ἐφεστία.* Eandem
 severitatem Longobardis in usu fuisse ex-
l. 1. Longobard. legem et de malef. colligitur.
 Nimirum caput in milite obedientia est,
 quae in re gravissima cernitur, cum iusso
 in mortem sit eundem. *Adam. Contr. l. 10.*
Polit. c. 21. §. 12. Less. c. 9. Lub. b. n. 27. & l.
4. c. 4. Dub. 5. n. 41.

CCXLVIII

DIFFERENTIA 33.

Secundum leges non quilibet periurus est infamis. *l. Lucius. ff. De his*
qui not. infam. Aliter secundum Canones. *c. testimonium. De*
test. c. Quicumque 6. Q. 1. Galvanus 85. Decianus l. 2. c. 20.

Infamia bonae famae privatio duplex
 est, iuris, & facti. *Panorm. in c. Testi-*
 monium. De test. Iuris infamia alia
 oritur ex crimine proprio, puta le-
 noc

maioris, usurae publicae, periurij, & similibus. alia ex parentum delicto, ut lesa maiestatis, aut perduellionis vel abiectâ conditione, ut Histrionum, carnificum, licitorum, & similibus. Infamia facti, quae etiam vulgaris appellatur est publica notitia, seu opinio commissi criminis per quod existimatio hominis, attentâ personae qualitate, seu statu apud viros prudentes graviter laeditur. *l. Es, que pater. C. Ex quibus caus. infamia. & c. vlt. De temp. ordin.* hic non de infamia facti, sed iuris mentio est, de qua *Bartol. in l. Lucius cit. cum Glossa asserit*, eum, qui de praesenti, aut praeterito iurat, non esse ipso iure infamem, quamvis peteret *l. vlt. ff. De crim. stellion.* Similiter iurantem de futuro, & peierantem non esse infamem, si iurat *DE Otantum*, & sibi ipsi: si vero iuret alteri, cum quo contraxit infamari, quando peierat. Hanc doctrinam *Panorm. approbat*, & conformem sacris Canonibus existimat eò quod contrarium in ipsis non reperitur.

H. Gofredus autem indistinctè affirmat, omnem periurum ipso iure infamem esse ex *sum. Confess. l. i. tit. 9. Q. 25. cui reclamant c. testimonium. 54. De testib. ubi ille tantum à testimonio repellitur, qui in crimine suo perseverat: & perjuri exceptione ibi, non de quolibet, sed notorio & alijs damnoso intelligitur, ut bene observat *Less. l. 2. c. 42. D. 14* addens, infamiam, de qua loquitur *c. infames l. 6. & c. 17. Quicumque. 6. Q. 1.* non inducere proprie irregularitatem, nisi irrogata sit per sententiam Iudicis, ut si quis de periurio sit condemnatus. Tunc enim irregularis est, & indiget dispensatione, etiam post*

vite emendationem. alia infamia tollitur bona vitae, oblivione, & loci mutatione ut *Covarr. & alij docent. Optimè. & Thom. in 22. Q. 98. art. 3.* docet primâ periurum in iuramento assertorio non fieri infamem ipso iure, sed opus esse sententiâ Iudicis definitivâ. *Secundâ* infamem solenniter fieri in iuramento promissorio, quia in potestate ipsius est, postquam iuravit, efficere, ut verum sit iuramentum suum, quod in assertorio non contingit. *V. Silvester. v. Periurium n. 6. & Domin. Soto De iust. l. 8. Q. 2. art. 3.* ubi in confirmationem dicit, ut periurum infamiam adferat, duas condiciones necessarias esse, ut solenniter factum sit, & de eo postea in foro iudiciali publice condemnatus sit periurus.

III. Ex quibus omnibus colligere licet, nec Iure pontificio nec Caesareo quemlibet periurum infamem esse, & concidere differentiam initio propositam, nisi limitate explicetur.

V. Suarez l. 2. De iuramenti praeceptis. c. 20. Comitol. l. 2. Q. 3. Tanner. III. Disp. 5. Q. 8. Dub. 1. n. 5. Ignar. Lopez in Pract. criminali. c. 96. cir. fia. Menoch. De arbit. Cas. 319. Ever. Bronchorst Centur. 2. assert. 25. Jacob. De Grass. Par. l. l. 26.

II. num. II.

* *

DIFFERENTIA 34.

Qui infamis est, secundum leges potest fieri procurator. §. ult.
Instit. De exceptionibus. Secundum Canones vero non potest. c. *Imperatorum. De iuram. calum. Gabvan.*

41. *Decianus l. 2. c. 20. n. 14.*

I. Procuratorum duo genera sunt, aliqui iudiciales, de quibus hic, ad movendas instituendasque actiones, & lites exequendas constituti l. 86 ff. *De solut.* alij extraiudiciales pro negotijs, quibus vel certa una res, vel generaliter universa negotia administranda committuntur. l. 13 ff. *De pact.* Secundum antiquas leges olim procuratoris iudicialis munus vile censebatur, sicut apparitorum, & executorum advocacionis. *Tholos. l. 49. c. 6. n. 6. Bronchorst. Centur. l. 4. ass. 95.* ut mirari nemo debeat, si ad id etiam infames adhiberentur. Hodie autem advocatis vix cedunt, imò in Camerâ spirensi præferuntur, teste *Andr. Gaill. l. 1. obs. 43.* Præsens differentia igitur antiqua tempora respicit, & in illis verificatur.

II. Iustiniani Imperatoris in §. *cit. sanctio est.* ut exceptiones contra infamiam procuratorum in iudicijs conquirentur, ne dum de eiusmodi tricis altercatur, ipsius negotij disceptatio proteleatur. Vnde colligunt in deligendo procuratorem bonæ, aut malæ famæ nullam esse rationem habendam, cum nemini

infamia obesse possit. Faber tamen in *prædi. §.* non de quavis infamia, sed levitantum arbitratur Imperatorem loqui. Iuxta quam limitationem infames ex adulterio, incestu, lenocinio, periurio notorio, & similibus à procurandi munere excluduntur. Quod æquitati & rationi consentaneum videtur. Nec, ut bene *Mysing.* quisquam ita sensu communi destitutus est, ut adhibere sic notatos vellet. v. *alcia. l. 1. De verb. signif. n. 50.*

III. Quod Canones attinet *Eugenius papa in cit. c.* pro causis monasterij tractandis, præstando iuramento calumniæ, alijsque requisitis iubet æconomum constitui, id est Syndicum, seu procuratorem. c. *Criminus. q. 3. Item c. un. De Syudi.* & iste æconomus auctoritate episcopi ordinari debet. l. *Omnes. C. De episc. & cler.* Requiritur autem ut sit bonæ famæ, & minimè suspectus. c.

Quia episcopus. §. Q. 3. & c. I. 3. Q. 7.

v. *Covar. l. præc. QQ. c. 19.*

Silvest. in v. Procurator.

Qui per agrum alienum transiens de frugibus propter necessitatem
 carpit, secundum Canones impunis est *c. 1. dist. 1. c. discipu-
 los. De consecr. Dist. 5. quod legibus non permittitur.
 l. Per agrum. C. de servit. & aqua. Io. Bapt.
 à S. Blasio. 33.*

Fas & Ius distinguens *Isidorus relatus*
in c. 1. Dist. 1. Fas, ait, lex divina est,
 Ius lex humana. Transire per alienum
 agrum fas est, ius non est, quia nimirum
 leges Imperatorum id vetant *l. 11. C. De
 servit. & aqua.* Per agrum quidem alie-
 num, qui servitutem non debet ire vel
 agere vicinò minimè licet. Idem alibi re-
 petitur. Contra discipulos, cum per sege-
 tes transeundo vellent spicas, & ede-
 rent *Luc. 6. Matth. 12.* Christi vox inno-
 centes vocat, quia coacti fame hoc fece-
 runt. *c. Discipulos. 26. Dist. 5.* Vbi notat ex
 S. Thoma *Maldonatus* à Pharisæis non es-
 se accusatos Christi discipulos, quòd ex
 agro aliend spicas vellent, & comede-
 rent, quia id lex permittit *Deuter. c. 23.
 v. 25.* Si intraveris segetem amici tui
 franges spicas, & manu conteres, falce
 autem non metes. Noluit DEVS vel
 possessores agrorum esse tam avaros,
 veliter facientes tam anxie constrictos,
 ut vellere spicas non possent. Accusa-
 bant ergo illos, quia in sabbato faciebant,
 quod à lege prohiberi existimabant, suo-

rum scelerum ignari, in aliorum defecti-
 bus censendis iniqui hypocritæ. Quem
 errorem Christus Davidis exemplo re-
 darguit, ostenditq; necessitate licitum
 fieri, quod alioqui illicitum est. *c. 2. De
 observat. ieiun. Menoch. Casu 182. n. 5* Quo
 posito, & ad præsentem materiam appli-
 cato, manifestè patebit, eandem Cano-
 num, & legum intentionem esse. Non
 minùs enim leges, quàm Canones ne-
 cessitati veniam tribuunt in illis quæ per
 se mala non sunt. Hinc notissima illa in
 utroque foro recepta axiomata: Necessi-
 tas non habet legem, sed ipsa legem facit.
*c. Remissionem. 1. Q. 1. c. sicut. De cons. Dist.
 1. Item Quod non est licitum lege, necessitas
 facit licitum c. Quod non est De Reg.
 Iur. V. Decium in R. I. 122. &
 Barbof Tract. De axiom.
 axiom. 157.*

A. M. D. G.